

LUCEA FERUL

REVISTĂ LITERARĂ

APARE:

În 1 și 15 a fiecărei luni, după stil nou.
Prețul unui exemplar 50 bani.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

VI., STRADA VÖRÖSMARTY 60a

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 10 cor., pe jumătate de an 5 cor
Pentru străinătate 1 an 15 franci.

MATEIU CORVINUL.

Ridicarea statuei lui Mateiu ne dă prilej, să lunecăm înapoi cu gândul și să poposim câte-va clipe la acel leat al anilor, când la révașul vremii se creșta o domnie glorioasă, o stăpânire strălucitoare, *stăpânirea unui „Craiu“ de viță românească.*

Dat a fost, ca al anilor șireag să fie martor la un lung șir de fapte și de isprăvi mărețe, puse toate la cale de o minte isteată și chibzuită, de o voință puternică, de un braț bărbătesc și mai pre sus de toate — ceea-ce pe noi ne privește—de un scoboritor din al Vlașilor obidit neam, din neamul strămoșilor noștri.

E un paradox isbitor la aparență, că cel mai mare rege al Ungariei a răsărit dintre Români. Asta nici Ungurilor nu le-a venit la socoteală și de aceea multă vreme au cercat cu stăruință a pune lumina sub obroc. Au iscodit fel de fel de teorii și versiuni despre obârșia acestui înălțat Român. L'au făcut Ungur, l'au făcut Sîrb și l-ar fi făcut ori-ce, numai Român nu. Dar adevărul nu poate rămânea în veci ascuns. De puterea strălucirii sale trebuie să se sdrobească orice plâsmuire, ori-ce prepus, ori-ce tendință de a teoretisa, de a întortochia.

Azi adevărul, despre româneasca ori-

gine a lui Mateiu Corvinul, e lătit peste tot locul, pe unde se știe și se vorbește de faptele lui.

Și ce am câștigat noi din recunoașterea acestui adevăr?

Nimic și totuș foarte mult. Nimic, pentru-că câștigul direct nu e al nostru, e al istoriei, al tălmăcitorului vremilor trecute, care după eternul adevăr aleargă și se sbate. Dar totuș ne rămâne și nouă din acest câștig. Ne rămâne fala și cinstea, că din neamul nostru s'a putut înălța un Craiu atât de luminat și de puternic. . . .

Timpul domniei lui Mateiu și vrednicia lui și a părintelui său au dat lumii de știre, că departe, la răsărit, îmbulzit între coastele Carpaților trăește un popor nebăgat în seamă, din care iată acum, de-odată ca prin minune, s'a prilejit a eși lancu Huniade, spaima Turcilor și viteazul vitejilor, de care săgeata nu se prinde, nici sabia vrăjmașului nu îndrăznește a-l atinge. Și din acest lancu, straja neclintită a creștinătății, trasu-s'a Mateiu, Impăratul Impăraților, Domnul puterii și al înțelepciunii, Mateiu Corvinul, pe care o țară nu 'l-a încăput, de-ale cărui oștiri s'au cutremurat porțile Vienei, cari arătau cu fală lumii aceste 5 slove:

A. E. I. O. U. *)

vestind prin ele, că cea mai puternică împărăție de pe fața pământului are să fie Austria. Dar brațul gata de biruință al lui Mateiu a schimbat pe dos rostul acestor slove arătând, că el e mai tare, decât împărăția vecinică a Austriei și făcând-o pe aceasta—deși numai pentru o scurtă durată—supusă și ascultătoare sieși.

Așa a fost Mateiu: om mare, „mândru și falnic“, poftitor de multă glorie, dar iubitor de dreptate, luminat într'ale minții și înflăcărat sprijinitor al tuturor oamenilor deștepți, pe cari 'i-a ocrotit sub sceptrul lui, mărind ast-fel podoaba casii și țării sale și făcând din împărăția lui — a puterii — tot-odată și împărăția deșteptăciunii.

Pe noi nu poate să nu ne măgulească, să nu ne încante minunata poveste a vieții și stăpânirii sale. Și nu putem rămânea indiferenți, când ni se dă a-'i vedea marea figură pentru totdeauna în mijlocul nostru, în mijlocul Ardealului — intrupând amintirea vecinică a unei epoce de strălucire și a unui Român, — sânge din sângele nostru, la care gândindu-ne e cu neputință să nu ni se întărească credința în puterea neamului nostru, să nu ne învioreze în suflet tinere nădejdi asupra viitorului nostru și asupra destinului acestui viitor.

Asta e cinstea, ce ne-a adus-o domnia glorioasă a lui Mateiu.

Alta e întrebarea, că ce folos real au avut Români din șederea lui pe tronul Ungariei. De un asemenea folos nu poate fi vorba, căci inima lui Mateiu a fost prea mult stăpânită de duhul vremii și de pofta de mărire. Rivnind el atât de mult această mărire, s'a silit să și-o câștige sieși și prin aceasta și țării și împărăției sale. Dar' în cursul strădaniilor neconținute, în sbaterea înțețită după ajungerea idealului său a trebuit

*) Austriae Est Imperare Orbi Universo, adică: Austria trebuie să stăpânească întreg universul — era înțelesul acestor vocale, însă Mateiu le-a citit ast-fel: Austria Est In Orbe Ultima (Austria e cea din urmă dintre toate împărățiile lumii).

să-și uite de necazurile hulitului său neam, în al cărui cerc strîmt rămânând, n'ar fi putut aspira la o pagină atât de bogată împodobită a istoriei neamurilor, ar fi putut da însă istoriei noastre naționale o însuțită strălucire, ar fi anticipat cu un veac visul lui Mihaiu și încă într'o formă atât de grandioasă, la care feciorul lui Petrașcu, pe lângă toată îndrăsneala planurilor și sumeția cugetării sale, nici a gândi n'ar fi ajuns.

Pe noi însă ne îndestulește și numai faptul, că nici-odată de noi nu s'a lăpădat și de obîrșia sa din opincă nu i-a fost rușine, deși trăind într'o atmosferă de aristocrație maghiară a întâlnit adese-ori dispreț din partea nemeșilor, cari nu se sfiau a-i fi neascultători și a-l privi peste umăr sub cuvânt, că nu pot suferi domnia unui mic crăișor de Valah. *)

Însă tocmai originea aceasta de Valah (ignobilitas sui generis) a dat învățătorilor din jurul lui, în primul loc istoriografului Bonfinius prilej de a-l ridica pe Mateiu pe scara unei obîrșii înalte, care nu se opria nici la Traian, nici la Romul, ci purcezend prin mijlocirea *Corviniilor Romani* îl suia până 'n ceruri, făcându-l urmaș al lui Iupiter Fulgerătorul. **)

Și astfel de laude îl măguliau mult pe Mateiu, care pe lângă toate preocupățiunile sale înalte avea încă destulă vreme de a asculta, cum i-să cântau osanalele din partea umaniștilor, în deosebi a Italianilor ocrotiți de dînsul.

*) ... Non ignorabat (sc. Matthia) adversarios ignobilitatem sui generis improbase... id in primis *Ungariae proceres dicere Valachum regulum, non esse ferendum.* (Bonfinius Dec. III. Lib. IX.)

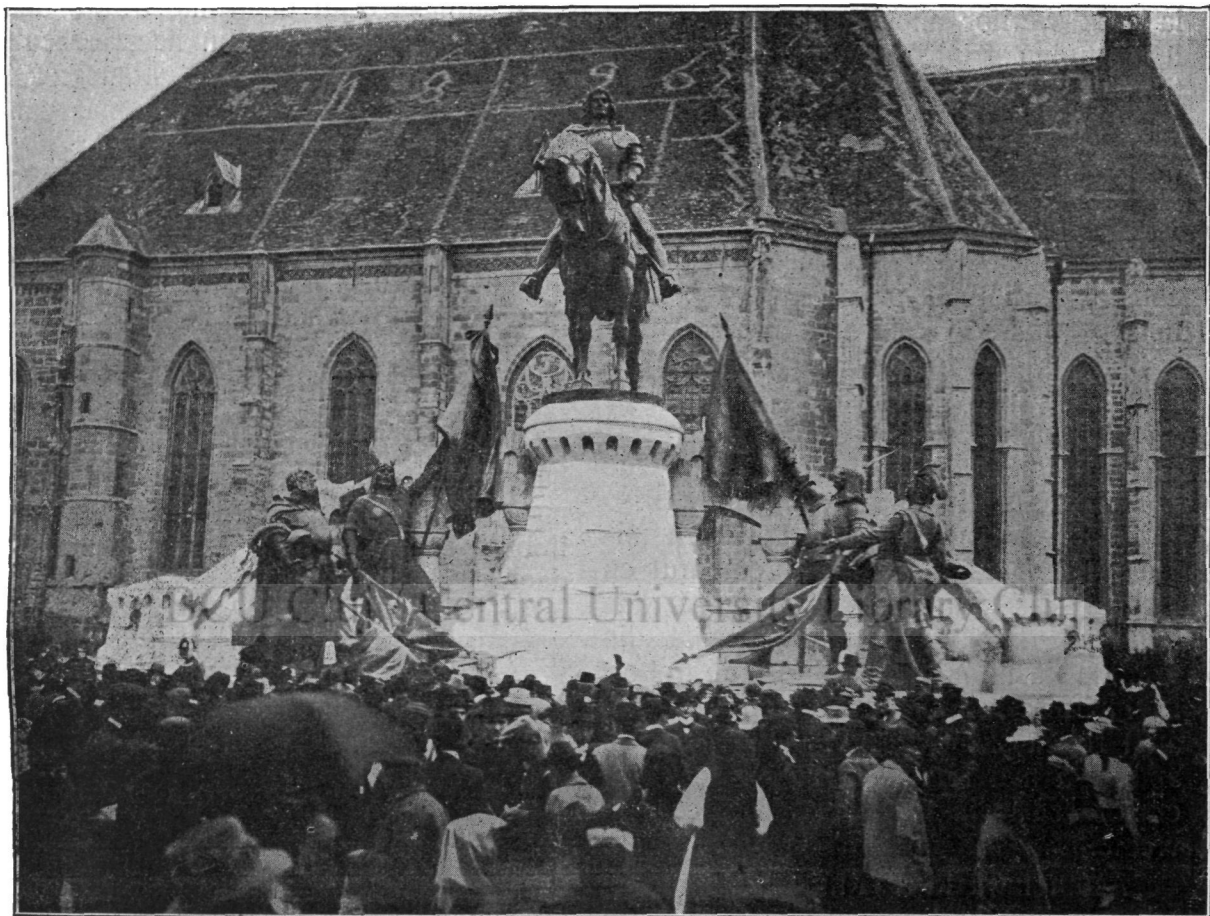
**) Mai mult numai ca un ce curios dăm aci genealogia familiei Huniadeștilor așa, cum se află la Bonfiniu Dec. III. Lib. IV.: *Corvini primum a Valeriis Volusis, Valerii a Sabinis ante urbem (sc. Roman) nocditam duxere genus, Sabini a Lacedaemoniis promanarunt... Hi, qutbus Heraclidae praefuer, ab Herculea genti illustrati et a Lacedaemone, Iovis filio, quem ex Taygeta tulit, dicti sunt. Ex quo fit, ut Corvini non solum aute urbem conditam fuerint, sed in Iovem prae nimia vetustate genus referre queant.* Să nu uităm, că acestea se scriau într'un timp, când înrudirea cu Romani, a cuiwa, era privită drept stîlp al tuturor virtuților: *Aque equidem nasci Romano semine multum est.* Matthia armipotens! (T. Cortesii: De Matthiae Corvini laudibus bellicis carmen).

Preaslăvit a fost în viață și nemuritor e după moarte.

Noi Români îi binecuvântăm memoria și cu fală îi rostim numele, cu toată că neamului său o *specială*, părintească îngrijire nu i-a putut da, căci vremu-

rile au fost de așa. Dar din nimbul de glorie, cu care și-a împodobit amintirea, câteva raze se răsfrâng și asupra neamului, care l'a născut și care l'a dat — nemuririi.

I. Lupaș.

Monumentul regelui Matia în Cluj.

IMPĂCARE.

Lui E...

Acum furtuna-î potolită
Și iar e pace în natură;
Destul cu vorbe ascuțite,
Mi s'a urit de-atâta ură.

Intinde mâna de 'mpăcare...
Atât e lumea de pustie,
Când soarele stă multă vreme
Ascuns de nori și vijelie.

Or vrei să mor fără de vină?
Or ce vrei cu a ta mânie,
Când știi că n'am decât greșcala,
Că te iubesc la nebunie?;

Elena din Ardeal.

LITERATURĂ POPORANĂ.

Uspățul la Români din Veșel.¹⁾

(Continuare).

III.

Dela biserică cuscrii trag de-adreptul la casa sverilor mici. Aci mama miresei îi întimpină aruncând grâu peste uspă-tivî, ca mirii să fie mănoși. In curte stă gata un ciubăr „nou d'e nouță“ plin cu apă proaspătă, o ulcuță (ulcicuță) și un cingeu, iarăși nou.

Otfeliul mirelui face sămn la uspă-cioii săi și strigă: „Luați samă a mele cătane, că fie-care să se spele aci. Care nu s'o spăla; în casă n'o intra!“

Mireasa toarnă apă cu ulcuța la fie-care cuscu de-al mirelui să se spele pe mîni și să se șteargă cu cingeu ce-l ține pe umăr. Fiecare om aruncă câte doî crițari în ciubăr pe sama miresei.

După-ce s'au spălat toți cuscrii mirelui, tinerii căsătoriți prind ciubărul cu cingeu tras prin torți și merg să ude „ultoaiă“ (altoi, pom mic) anumită din grădina căsii. In jurul ultoaei de trei ori să învîrtesc mirii și nănașa spre dreapta apoi ridică sus ciubărul și varsă din el apa ce-a mai rămas. Baniî se scot, iar ciubărul să acață de pom, unde stă câtă-va vreme.

Acum întră în casă numai cuscrii mirelui cu ofteliul lor în frunte și se așază de-alungul meselor întinse; iar cuscrii miresei scaură²⁾ la ușă până aceia se ospătă (își fac chieful).

Pe masă, la locul fiecărui uspătioi e pus un țipău³⁾ de grâu. Mirii șed în fruntea mesei pe lavița dela păretele din fund. Pe sama lor s'au copt anume doî

¹⁾ Tipografia neavînd caracterele grafice corăspunzătoare, suntem siliți să renunțăm, de-ocamdată, dela gîndul nostru de-a publica textele poporane cu particularitățile lor fonetice.

In partea primă a acestui studiu s'au strecurat mai multe greșeli. Sunetul ș pentru c (e, i) corespunde lui c (e, i) moldovenesc și ardelenesc, de ex. șinș, cincî etc. Să se citească în loc de *uspătivî, uspătioi*, în loc de *hogdină hogdină*. Red.

²⁾ Cască gurile, »stau gură căscată«.

³⁾ pâne mică lungăreată.

țipăi prinși de olaltă simbolizând legătura conjugală.

La masă rolul de frunte îl are ofteliul mirelui. De vorba lui fiecare ascultă ca cătana de strajameșter. Mîncarea și beutura se aduc pe masă numai când poruncește el, și încă cam astfel:

„Bună masa, bună masa giupâne gazdă! Dă-mi un păhar de beutură mai întăi pentru mila lu Dumnezeu“. Să aduce în grabă vinarsul — Otfeliul umple mai întăiu un păhăruț și închină zicînd:

»Să luăm tăți din gură 'n gură
Să ne fie la tăți de voie bună“.

După el biau nănașii din două păhăruțe, cari merg în doauă rînduri ale mesei până în capăt. Al doilea păhăruț îl biau cu toții pentru „un prînz bun“ dacă e ziuă: iar dacă e seară pentru o „cină bună și dulce“, apoi ofteliul le dă voie să mîncănce strigînd:

„Cu mînile luați,
Cu gura mîncăți
Și cu urechile ascultați!“

Mirii mai întăi mîncă țipăul lor prins, cu două ouă ferte și sare. Nănașa mai ocoșă (isteață) are obiceiul să desbrace ea ouăle de geoașe și să le crepe 'n două și să schimbe între miri două jumătăți de ou, ceea-ce însamnă împreunarea mirilor în un trup și în o hrană.

După-ce mirii mîncară ouăle, li-se dă voe să se îndulcească și ei din mîncarea comună, care mai totdeauna stă din următoarele plese;

1) Curiși *) cu carne de porc afumată.

3) Zamă de lașcă ori rișcașă cu dă-rabe de carne de găină prin ea.

3) Friptură de hoara **).

4) Plășinte; turnurele (kürtöskalács) coapte pe vatră; scorțoșoare tăiate cu

*) Curechiu.

***) Galiță.

pintenu pe de margini; pãncovele scãldate în unsoare; šiupersĩ coapte în formã de pleu din scrobul *) scoverzilor (clãtitelor) și ruji (trandafirĩ) coapte în steaua de pleu și tot douẽ cãte douẽ sunt prinse de olaltã cu albuș de ou.

În curĩnd oftelĩul ridicã al treilea pãhãrel de vinars în sãnãtatea socrilor mari, apoi unul în a socrilor mici, iar pe al cincilea în a cuscrilor dela masã.

Acum urmeazã o parte de mare în-semnãtate a uspãtului: „Sã strigã șinstile **) neamurilor miresei“. Înainte de toate sã strigã șinstile cumãtrului mare. Sã aduce o scãndurã latã de brad, pe care de obicei doi junĩ o țin pe umeri. Otfeliul lovește cu bĩta lui în grindã și strigã tare sã-l audã cuscrii toți:

„Bunã masã, bunã masã cumetre mare“. Acesta îi rãspunde: „Bine aude și-ntãlege!“ La aceasta Otfeliul ia șinstile pe rĩnd și le ține cu amãndouẽ mânil, le mișcã tot arãtĩndu-le la uspãtioi și zicẽnd cu glas înalt:

„Ieste un om de omenie,
Dumnezeu sã ni-l ție;
Vẽ cinstește,
Nu glumește:
Cu un puiu fript,
Sã vã ungeți pe la flit
Și c'un bugiulaș ***) verde
Sã-l beți pãn' sã vede.

Tot s'aratã, tot s'aratã cumãtru mare:

Cu niște pãncovele,
Sã vã rupeți gura cu iele;
Și cu niște turnurele,
Tãt sã vã rupeți gura cu iele.
Și cu niște scortĩsoare,
Sã le luați prin buzișoare
Și sã meargã în foale.

Tot cumãtru mare:

Vẽ cinstește,
Nu glumește:
Cu o bute legatã cu nouã cercuri,
Sã bem de Joi pãnã Mercuri.
C'o bute de vin crãiascã,
Ca Dumnezeu sã-l trãiascã!“

Iar cãnd destupã sticla zice:

„Cu astupușu dãm dupã ușã
Iar vinu îl bãgãm în gușã.“

Fãcẽnd mai multe șãncãlii *) ofteliu trece din cinste în cinste la toți cari cinstesc ceva.

De cumvã cineva cinstește banĩ atunci ofteliu strigã astfel:

„Cutare cinstește,
Nu glumește:
Doi banĩ noi
Dela baia nouã.
Și ne fãcea ești banĩ noi?
Doi țiganĩ
Moțocani“. (vorbã de batjocur)

Cãte odatã cinstea e o gãinã ne friptã, ciupelitã, dar' la gât i-sã lasã un inel de pene drept mãrgele și în cioc i-se vĩrã pipã de tuleu de cucuruz. Gãina aceasta n'o mãncã în ziua aceea, ci poruncește sã sã punã bine:

„Ahasta o dãm mai napoi
Lu Mihoi
Sã vinã mãne iar la noi.

Unii cinstesc mireasa cu cãte-un pom încãrcat cu mere, nucĩ, florĩ ș. a. și cu o pĩnzã albã și subțire numitã iarã poșelat.

Pĩnza sã strigã așã:

„Cutare șinstește mireasa cu:
Un poselat lat
La mireasã pe spate lãsat.
Invãlit la Turda,
Și țesut la Buda
Cu ițã
Dela Bãițã **)
Și cu spatã
Dela Bãlatã ***)
La Sibii
De abia-l gãsiĩ
Șine fãcie pocelatu?
O babã bẽtrãnã
Cu dintiĩ de lãnã“

(— Filimon Popa — bẽtrãn — Vețel.)

Dupã-ce s'au strigat cinstile sã pornesc uspãtioiĩ la joc, care prin casã, care prin ocol și chiuiesc în fel și formã,

*) Aluat.

**) Darurile.

***) ploscã de sticlã ori pãmẽnt.

*) glume.

**) un oraș în Zarand.

***) comunã lângã Deva.

mai spunând adevărul mai și glumind.
Adese se aud versurile aceste :

„Poruncit-au mireasa
Să mergem cu nouă cară
Că are multe covoară.
Noi am mers numai cu două
Și-am adus o ladă nouă,
De-î lovi-o cu picioru
Să 'ntoarșe de-a rotogolu“.

(Auzită dela junele Romul Popa. Vețel).

Pe când ar juca uspătioii mai cu foc
otfeliul îi oprește spunându-le că a ve-
nit vremea ca mireasa să părăsească
casa părintească și să treacă la socrii
marî.

Acum se așază lada cu hainele mi-
resei în carul de uspăț; mirii și cu nă-
nașa șed în car la locul lor, iar pe loi-
tre și pe fund se îngrămădesc muerile.
Lăutașii și bărbații înaintea boilor merg
pe jos. E de însemnat însă aci că pe
mireasă o petrec numai cuscrii mirelui,
ai miresei rămân să îmbrace și ei ceva
bucate din rămășițe.

IV.

E sfășietor minutul de despărțire a
miresei de părinți. Lăutașii cu harcu (ar-
cul) iar muerile din car cu gura cântă
cu duioșie „cântecul miresei“:

Sara bună, maica mea,
Că de astăzi încoalea
Apă rece nu-î mai bea
Adusă de mâna mea;
Haină albă nu-î purta
Spălată de mâna mea.

(Deneș Tocaciu vîrstă: 37 ani — Vețel.)

Mireasa iară plînge, dar' muerile o
înveselesc din nou chiuind:

Ține Doamne ce mi-ai dat,
Că mi-ai dat băiat curat.
Nu mi ciudă că m'am dus
Că mi fală ce-am adus.

(Deneș Tocaciu).

Și iarăși:

Ține Doamne mireasa
Să 'mpodobiască casa,
Ține Doamne mirele
Să lucre moșiile.

(Deneș Tocaciu).

Când carul se apropie de casa so-
crilor marî, cuscrii cântă „cânșecul soacrei
marî“:

„Ieși afară, soacră mare
De îți vezi pe noruta-re
C'ășa vine de chichită,
Ca o floare înflorită;
Ș'ășa vine de voios,
Ca un trandafir frumos“.

Sunt mueri cari ca să facă rîs mai
adaug:

„C'ășa vine de citată*)
Ca o claiie negreblată;
Ș'ășa vine de frumos,
Ca o claiie de rogoz“.

(Maria Săbău, vîrsta: 32 ani. Vețel).

Soacra mare cum aude cântecul, cum
le și iasă la poartă cu un scaun acope-
rit cu pînzătură albă și prinde mâna
miresei să se scoboare pe scaun, unde
mi-o sărută odată și mi-o învîrtește de
trei-orî.

Boii îi desprinde mireasa dela jug și
asvirle rătăiește peste cap.

Dacă socrii marî sunt oameni mai în
stare, atunci soacra conduce mireasa
de-a dreptul la hîmbarele pline cu gâră,
iar aceasta își preumblă mâinile prin tot
grâul ca să fie norocoasă la bucate.

Acum mireasa toarnă din nou apă
pe mîni la fie-care ospătioiu de-al mire-
lui din vase nouă. Merg apoi în grădină
la ultoaia mirelui. Aci un june, ai cărui
părinți încă trăiesc — apucă cu dreapta
creanga de mîi înainte împodobită cu
poșelatul miresei și cu primura cea mică
roșie, ce am văzut mai sus că s'a legat
de șica ei, când a plecat la biserică.

Ficiorul de trei orî se învîrtește ți-
nînd de creangă și întrebînd: „Șine
felelește (garantează) pentru ahasță ber-
sită*) frumoasă? — Mirele răspunde:
„Io după Dumnezeu!“ — Când mirele
dă răspuns a treia oară, junele își scoate
cosorul de la curauă (șerpăriu) și taie
creanga. Poșelatul îl dă mirelui, iar pri-
mura miresei. Pentru osteneală, junele
capătă patru crițari dela mireasă. Acum

*) Chitiță (cicită și citată.)

să udă ultoaia tot cu pompa, ce o cunoaştem deja. În grădină lângă pom mirele desface poşelatul şi de trei ori îl mănunţază (pune) peste capul miresei, apoi o înveleşte cu el. După aceasta nănaşa conduce mireasa în cămară, unde o desveleşte, îi face conciu, prin ce se deosebeşte de alte fete mari — o înveleşte apoi iaşrăş cu poşelatul şi mi-o măi chiteşte.

Mireasa are să rămână închisă în cămară până când vin aşa numiţii „şerfari”. Aceştia sunt uspătioii de pe partea miresei, cari vin în frunte cu ofeliul lor ca un fel de comisie de controlă să vadă cum e aşezată mireasa în lăcaşul cel nou. Pe şerfari îi aşteaptă ofeliul mirelui la poartă. Când sosesc dau bineţe (salută), iar ofeliul mirelui îi întreabă: „Unde mergeţi, de ce umblaţi?” Vornicul miresei răspunde: „Avem o cătană pierdută p'aci (alusiune la mireasă!)”

— „Ce semne aveţi?”

— „Cum o dat-o! (adecă cum or îmbrăcat-o cei de-acasă)”

— „Pe la noi o nins dragii mei, pe la noi — îi niaua mare (alusiune la învălirea miresei cu poşelat alb!) — placă-vă (pofţiţi!) de mergeţi la şură şi vă culcaţi că-i noapte”.

Şerfarii intră în curte şi cearcă să se bage în casă, dar vornicul mirelui li-se opune; în urmă le dă voe să între şi în casă numai cât să le păzască obiceiul lor, pe care şi noi îl vom cunoaşte în cele ce urmează.

— „Bine, zice în urmă ofeliul mirelui, „vă dăm cortel (cuartir) până la Sân-Georz *) şi iute le arată mireasa. Cu aceasta ofeliul mirelui încetează de a mai porunci şi toată puterea lui trece la ofeliul miresei. El dă porunca: „Luaţi sama amele cătane, că fiecare să se spele aci, care nu s'a spăla în casă n'o intra!” Mireasa le toarnă şi lor apă pe mâni — în curte — care se varsă apoi în grajd. Numai acum li-se dă voe uspătioilor să între şi să se aşeze la masă. Acum se uspătă (se omenesc) uspătioii miresei iar ceialalţi stau gură cascată.

*) Sân-George.

Înainte de toate, vornicul împărţeşte „păharul hăl dulce”, pentru care fiecare şerfar dă miresei doi criţari.

„După păharul dulce; care cum îl bei aşa să duce” se duce alt rînd de vinars, pe care îl toarnă vornicul în păhăruţe strigând:

„Socru mare cinsteşte,

Nu glumeşte:

Doauă păhăruţe de beătură,

Să meargă din gură 'n gură,

Să facă sânge bun şi voie bună.

Vă cinsteşte

Şi le şi-anumeşte:

Pentru două compăni, pe cari le-o întâlnit Dumnezeu în 'ziua de azi şi aşa zice:

Că, cine n'o be (a)

Compăni n'o ave (a),

Dar mai bine vinarsu să-l bem

Şi compăni delă Dumnezeu cu tăi

[să avem.

Tot în versurile de sus se împărţeşte şi păharul în sănătatea mirilor.

După câţva timp ofeliul închină alte două păhărele de vinars astfel:

„Socru mare, socru mare

Bună cinste şi omenie are

Tot cinsteşte,

Nu glumeşte

Doauă păhărele de beătură,

Să meargă din gură 'n gură,

Să facă sânge bun şi voie bună.

Cinsteşte

Şi şi anumeşte:

Pentru o cină bună şi dulce. Dumniilor pe unde or umblat, or cules verze verzi, din nouă ogreză şi direse cu smântână

Să nu le poţi băga nici o vină.

Şi dumniilor pe unde or umblat

Aşa or învăţat:

Porcii şi oile prin cursă le-or băgat;

Cine are cuţite în teacă,

Afară să le scoată

Şi cine n'are, să şeară că

noi suntem delă Daia, *) noi tăt dăm

Să mâncaţi,

Să vă ospătaţi,

Cât încape în piele să băgaţi

Şi să puneţi pe pele de-asupra,

*) subst. format din verb: »a da«

In urmă om căuta
Și apoi nu știu cum îți scăpa.
(avis celor lungi la ghiare!)

(Deneș Tocaciu).

In decursul mesei se strigă cinstile cuscrilor de pe partea mirelui, la cari ei nu se întind de loc, ci numai cuscrii miresei.

După-ce șerfarii s'au săturat de vornicul lor, le zice:

„Să avem bine de grije, a mele cătane, că până la Sân-Georgiu numai trei zile mai iest (sunt) — Fiecare să-și înșeleze calu, să se gașe de plecat!

Maî mîncă cine vrea, maî fac șancălii (glume) ceialaltî, când de-odată vornicu iase afară unde primește dela gazda căsiî un colac împodobit vara cu flori de grădină, iar iarna cu fonfiî. Acest colac se numește „Sân-Georgiu“. Intrînd ofeliul cu el în casa cuscrilor îl arată zicînd:

„Iacă Sân-Georgiu îi aicea!

Fiecare păsăriauă
Să-și caute găurioară!“

(Deneș Tocaciu).

Apoi pășește la mijloc ofeliul mirelui; prinde mîna miresei, iar ea spriginită de nănașe, se ridică dela masă trecînd de-a dreptul peste masă și se începe „jocul miresei pe bani“. Maî întăiu o învîrtește vornicul mirelui odată pe sub mînă, după el nănașul și nănașa, apoi toți cuscrii pe întrecute. Care cum joacă mireasa aruncă câte doi cruceri într'un „tăneruț de pleu (tas)“, pe care îl ține vornicul mirelui în mîni; apoi își caută fiecare șerfar de drum și rămân la masă numai cuscrii mirelui, cari „ei de ei să ospătă“.

E obiceiul că acum nănașa să facă așternutul mirilor, cari merg să se hoganiască (odihnească). Îi conduce nănașa în lăuntru ținînd aprinse în mîni luminile nănașești dela biserică. Hainele de cununie „nu-î slobod să le desbrace mirii în noaptea ahaia“.

V.

Tămbălăul uspățului ține două, trei zile. Maî mult neamurile cele maî dulci își petrec acuma. E foarte la loc așa-dară cîntecul miresei:

„De-ar fi bine ca 'n tri zile
M'aș mărita 'n toate zile.

In ziua a doaua, uneori în a treia după cununie până când mireasa spală vasele dela uspăț mirele îi face furcă de tors — din măr dulce (o speție de măr a căruî mere chiar și când „sunt verzi“ sunt dulci. Se numește încă „măr dulce“) ca să aibă, ca nevastă, atragere la torsul fuiorului.

In Dumineca cea maî apropiată de după uspăț tinerii căsătorii însoțiți, de socrîi mari și de câteva părechî de neamuri maî apropiate, merg la socrîi mici „pă plășinte“. Aci, întogmaî ca la uspăț, își pietrec lîngă beutură și mîncări gustoase cîntînd pe „zicala lăutașilor“.

Maî mare cinste au în ziua aceasta plăcintele, de aci vorba „merem pă plășint'e“. Plăcintele rotunde și mari cît gura tîneriului să așază clae pe un blid, iar mirele are să le taie cruciș cu cosorul său până 'n fund. Aci socrîi mici ascund maî totdeauna un „zlot de-argint“ pe care să-l afle mirele când ajunge în fund cu cosoru. Dacă nu le poate tăia dintr'una până la zlot, atunci neamurile îl rîd și îi zic „cătănă slabă“.

Pe Dumineca ce vine primesc socrîi mici pe cei mari „pă plășint'e“. Cu aceasta se și închide șirul zilelor vesele ale uspățului. Poezia zilelor de miere a romînului dela țară în scurtă vreme devine proza greului vieții. Nu e de mirare așa-dară că, deși îs vii încă impresiile plăcute dela uspăț, tinerele neveste maî toate privind cu ochii inimei la trecut, cu duioșie își plîng fetia doinînd:

„Traiul fetii din fetie
Nu-î popă, care să-l scrie,
Nice dascăl să-l cetească,
Nici nevastă să-l trăiască.
Dar traiul de nevastă
Acar ce crîznic îl scrie“.

(Dela Maria Gașpar, nevastă în vîrstă. Veșel.)

Emil V. Degan.

Studente.

Să scriu, să nu scriu?

N'aș scrie, pentru-că în definitiv nu-mi pot da seama, dacă simpatizez ori-nu cu mișcarea feministă, dacă peste tot am sau n'am încredere în adevărata lor „sete după știință“... Și totuși scriu, de oare-ce văd înaintea-mi siluetele colegelor mele, aud risul lor argințiu pe coridoarele universității, și fiecare mă întreabă cu un zimbet abătut:

— Ce zici la toate aceste, *domnule Coleg*?

Și înainte de ce aș răspunde, văd una desfăcându-se din vălmășag, serioasă, aproape rece.

— Să nu te grăbești cu răspunsul, d-nul meu. Ascultă-mă întâiu pe mine. Cum vezi nu mai sunt așa tineră și... nici frumoasă nu sunt. N'aștept complimente, rezervați-le pentru alte ocazii... Era o vreme când eram frumoasă — așa spuneau. Vezi, nici nu e trebuință să se spună lucrul ăsta: o fată urită își ceteste sentința în ochii tuturor. Ea nu e în stare să aprindă în adâncul lor flacăra iubirii, nici să-i încătușeze, cum spuneți D-Voastră, „pe veci“. Ea trece prin vieță ca o cântare, la care nu-i răspunde nici un echou...

Poți să-mi crezi, s'au învățit mulți în jurul meu, și eu priviam cum fluturii mă înconjoară și zimbeam. N'am știut, cum nu știu nici astăzi, ce e iubirea. Credeam, că în sfârșit are să vină unul, să mă ia de nevastă.

Asta e doar soarta fetelor! Dar — n'a venit... Cum eram săracă, de ce era să vină?... Și anii treceau, uită-te D-Ta la mine, spune: crezi că sunt de 29 de ani? Nu crezi; ei bine, fiil încredințat, că ți-am spus adevărul. Mi-a zis într'o zi tata: „N'ai avea voie dragă, să învești tu mai departe?“ Doamne, cât de mult m'a bucurat, că i-a venit tatii idea asta! D-Ta nu ai idee de umilirea, prin care am trecut. Vedeam cum mi-să mărită prietenele, cum copilele de ieri alaltăeri ajung fete mari... Și de câte ori n'am venit plângând dela baluri, când vedeam că nu se mai îmbulzesc la mine dragălașii fluturi de mai 'nainte!

Să studiez, să le arăt, că sunt harnică, să trăiesc din osteneala mea și n'am să-mi ofer mâna, celui dintâiu străin, care are convicția,

că îmi face un mare bine, luându-mă de nevastă! Și uite, de când am venit aici, sunt așa de bine. Dimineața ascult la prelegeri, după prânz sunt ocupată cu niște băieți, unde am cuartirul și proviziunea, și seara... ah seara sunt așa de fericită, când îmi iau notițele și cetesc până târziu, de adorm adese cu coatele pe masă... Oboseala asta fisiă îmi face așa de bine, mă face să uit trecutul, și să mă gândesc la ziua, când pentru mine n'au să existe decât elevele mele, catedra mea. O să pot ajuta atunci cu ceva pe părinți, și o să ajut pe sorioarele mele... Zimbește? Știu... vrei să zici, că dacă atunci mi-ar zice cineva „fi a mea“, ce i-aș răspunde? Nu știu. Tare cred însă, că i-aș zice:

„E prea târziu, dragul meu, lasă-mă în pace“...

Și așa... o să trăiesc, dacă peste tot este trebuință să trăiesc și eu...

Ei, ce zici acum, *domnule colega*?

Imi plec capul:

— Ai dreptate. d-șoară!

* * *

Și totuși, ceva în internul meu îmi spune, că nu are dreptate.

De câte-ori le vedeam amestecându-se în gălăgia de pe coridoarele universității, de câte ori vedeam priviri aprinse ațintite asupra lor, mi-să răscoleau iarăș vechile păreri antifeministe. Le văd tremurând în banca întâi, cu notițele pe genunchiu, așteptând cu vedită spaimă începerea colloguiilor. Aud răspunsurile lor bine memorisate și le văd încurcate la cea dintâiu obiecțiune a profesorului. „Ceealaltă“... și cea dintâi, cu lecția atât de bine memorisată, începe a plânge. În banca a doua, câți-va colegi se cotesc și rid, în vreme-ce una se întoarce și aruncă pe un petec mic de hârtie: »Vă rog șoptiți-mi, pentru Dumnezeu!«

Le văd în vălmășagul dela subscrierea în dicelor, îmbrâncindu-se cu colegele și cu colegii și-mi vine în minte o mare adunare fe ministă.

Câte-va ziare lansaseră știri ofensătoare la adresa filosofterilor. Că filosofterii ar fi necomplezanți, că purtarea lor față de colege nu ar fi destul de cuviincioasă, etc. etc.

Bieții filosofteri, cari din firea lor sunt numai blândeți și complezanți, s'au cătrănit grozav. Placate lungi de doi metri anunțau ținerea unui meeting, în care facultatea filosofică, avea să respingă cu adâncă indignare calomniile presei.

Măcar că presa avea și ea dreptate. Iuriștii erau adică idignați de favorul filosofterilor. Cum adică filosofterii cei săraci să aibă și coconițe la prelegeri, ear ei, ficiorii cei „fercheși“, să nu aibă nimic? Și venia în toată ziua și sechirau pe bielele filosofterițe, de le dau lacrimile.

În sala cea mare a universității, președintele filosofterilor tuna și fulgera în contra neleguirilor presei, între aplausele auditorului. De-odată ușa se deschide și apar — coconițele.

Aplausele se potențază, nu mai auziai nimic. De-odată una urcă catedra:

— Colegi! Ne-am prezentat și noi la adunarea noastră în corpore. Ceea-ce scriu jurnalele, sunt calomniile ordinare. N'am cerut dela D-Voastră nici odată complezanța ce o datoriți femeilor; *noi nu suntem domnișoare, suntem universitare*. Am cerut numai stimă colegială — și Vă suntem recunoscătoare pentru ea. Dar e adevărat, că iuriștii...

De-odată isbucnesc stigățele de protest ale iuriștilor postați din băncile din urmă.

— E adevărat, domnilor, că iuriștii...

Glasul vorbitoarei se perde în sgomotul infernal din sală. Iuriștii se ridică în picioare pe bănci; filosofterii se ridică și ei să-i calmeze, vorbitoarea se urcă și ea pe scaun și vorbește mai departe, fără să mai poți înțelege o vorbă măcar...

Părul ei desordonat, gesturile ei aprinse îi aminteau o revoluționară fanatică, care zădarnic cearcă să răsbată cu glasul de-asupra sgomotului plebei.

Era frumoasă în mânie!

Și cu toate-că împărtășam vederile ei, ce bine mi-ar fi părut, dacă ar fi răsărit de-odată din un colț al salei mamă-sa. Cum ar fi luat-o

frumos de mână și i-ar fi spus, că nu se cuvine să facă gălăgie între atâția tineri, că nu e cuviincios să se urce pe scaun și să se mânia.

Dar colega mea ar fi zimbit poate cu bună-tate de îngrijirile mamei sale și ar fi calmat-o cu câteva vorbe:

— Lasă, mamă, D-Ta nu pricepi, s'a schimbat lumea...

* * *

S'a schimbat lumea...

Femeea își lapadă însăși cea mai puternică armă, cu care a înzestrat-o natura: *Slăbiciunea*. Aruncă singură vâlul, ce era menită să-l arunce asupra miseriilor vieții: iubirea.

Aruncă rînd pe rînd visurile ei de fecioară, ca pe niște lucruri ce nu mai au valoare și mintea ei, legănată până acum în visuri de iubire insetează după.. „pomul științei binelui și a răului“...

Și stînge cu mână nesocotită singura flacăra, ce era menită să lumineze și să încălzească vieța omenimei: ilusia iubirii.

Dar ce va fi oare, când brațul ei menit să îmbrățișeze și să mângâie, se va dovedi prea slab, să supoarte greul vieții? Ce va fi când visurile ei de fată mare se vor fi spulberat toate în noianul luptei pentru existență? Ce va fi oare, când acei-ce îi erau sclavi pe când ea era atot-puternică în neputința ei; ce va fi oare, când vîlul vrăjii va dispărea fără veste, și ei o vor considera-o — după cum ea voește — drept *o rivală*?...

Unde va fi atunci puterea zimbetului și a lacrimilor ei? Unde vor fi Feți-Frumoșii, cari de dragul Cosînzenei, să se ia la trîntă cu bălaurii? Și unde va fi Ileana, de dragul căreia, soarele, că-i sfântul soare, încremenea pe cer? Și unde vor fi bieții poeți lirici, cari să-și încorde harfele lor năpădite de colb și să spună lumii, că era odată o vreme, când de dragul zimbetului unei fete, craii se răsboiau și se omorau fără milă, și lumea întreagă se prosterna la picioarele ei?

Savanții și savantele vor face ochi mari: Ce vreau oamenii ăștia? Au nebunit?

...Și cei din urmă poeți lirici, vor cânta cu sforțarea din urmă a lebedei ce moare, iubirea, iubirea...

Simin.

SATUL MEU.

Domnu Notarăș.

Numai Gajiă i-a zis odată „jupâne notarăș“, tocmai când era comitetul adunat. O păși rău bietul; după-ce l'a suduit notarășul — avea obiceiul dela vanghelie 'n sus — l'a dat pe ușă afară, încât bietul Gajia ghem s'a făcut sub poartă.

— „Da io-s jupân, mă Gajio?!“

Asta-î asta. Gajia încă era nume de batjocură și bătrânul se cătrănia rău, când îi zicea așa.

N'a fost destul atât. Nu vrea să-î iasă din minte, că tocmai Gajia l'a *blamat* așa de al dracului înaintea întregului comitet, și aștepta ocasiunea să-și răsbune. Așa o batjocură! El, care a *absolvat* — pe vremile acelea era un lucru mare — cu eminentă, el care știe nemțește, ca solgăbirăul, să fie astfel batjocurit? Și din partea cui? — a lui Gajia.

— Noa las', că te cos io — Vanghelia...

Și i-a venit rëndul. Comitetul și satu întreg au eșit la măsurarea câmpului. Domnu notarăș striga ca un taur:

— „Pune mēi lanțul din George Vraciu până'n Gajia“.

Gajia lângă el.

— Io Gajia?

Lui Domnu i-a fost destul atâta, și nevoind a mai întinde vorba:

— „N'am zis, mēi bade“.

— „Ba al zis“.

— „Ba n'am zis“.

— „Ba al zis“.

— Noa, Gajiă să fi“ zise cătrănit în timp ce comitetul și oamenii se prăpădeau de rîs. De atunci nimeni nu i-a mai zis notarășului „jupâne“.

Era de altcum domnu, un om tare bun la inimă. Nu i-ar fi făcut cui-va vre-un rău, Doamne apără. Avea însă două scăderi: îi plăcea glaja și nu-î plăcea ordinea.

Ca să-î rămână mai mult timp pentru lucrul dintăiu și să aibă și un sprigin pentru al doilea, și-a luat un scriitor.

Și ce constatare a făcut la o lună de zile?

Că scriitorul acesta suferă de aceleași scăderi numai în grad mai mare, adecă: îi place glaja și mai tare, ear ordinea nu-î place de loc.

Să fi văzut apoi cāntălărie.

Chei la ușă nu mai erau. Notariu cu scriitoriu erau pururea în vecini, în crișmă, unde își aveau băiatul lor și glaja lor, și făceau politică despre „virtutea romană“. De măturat, nimic, actele oficioase zăceau pe sub dulapuri, ear' în locurile lor erau sticle peste sticle — ca într'o glăjărie; apoi câte o bucată de pită

uscată, câte un dărab de slănină mai rămăneau uitate prin puietele arhivei.

Erau stricate și scoabele ușilor, de nu se mai închideau, și fiind ușile pururea deschise, hoțu de Cirică, un om al dracului, care nu se speria nici de a pipăi câte odată buzunarele domnului notarăș, era învățat în cāntălărie.

— „Mēi, ce tot cauți tu aici“ zicea Domnu când da peste Cirică singur în cāntălărie.

— „Caut mucuri de țigări“ răspundea cu multă smerenie, pe când ochii îi rideau de bună-credința domnului notarăș.

— „Ce să facem cu ăsta?“ întrebă într'o zi pe scriitorul, văzând că de câte-ori vizitează Cirică cāntălăria, nici slănină, nici ulei prin glăjuțe nu mai rămăne.

— „Să-î punem pe el pārgariu; atunci va fi răspunzător de tot ce pierde din cāntălărie“.

Metoda aceasta de a scăpa de hoși, se practica de altcum și în alte părți. Porumbelenii erau cei mai vestiți hoși de cai, tremurau satele, când colo în primăvară rēsunau cāntecetele lor haiducești:

De-ar veni luna lui Mașu

Să mă fac stăvar la cai,

Să fur calul Sasului.

Pe care îl furau, apoi furat era. Până-î hău nu-î mai aflaî. Satele, ca să se asigure, au rugat pe căpetenia lor, să ia caii în arândă, ori-ce cal să fură, să-î plătească el. În felul acesta scoteau hoșii de Pombeleni câte 12.000 fl. la an, taxă de asigurare în contra furatului. Venit bun ar fi și astăzi, dacă nu ar fi băgat împărăția o ceată de jendari în coastele lor; azi de miserie își blastemă zilele, văzând, că și pentru un puțu de găină te poartă prin temnițe și hoțu de păgubaș nu mai vine la tine să te îmbie cu bani, dacă-î vei aduce calul, ci pleacă la gendarmerie. Astăzi furăturile se strîng la câte-o slănină, câte un sac de grău, lână, fuioare și alte lucruri dejositoare pentru un hoț de omenie.

Intre acest din urmă era și Cirica.

Ca să se scape de el, oamenii l'au ales „boactăr pe felelat“. Ori-ce piare, plătește. De atunci îi poți lăsa creițaru în uliță.

Noaptea era în slujbă și — ziua, cum zic, s'a învățat la mucuri de țigări și alte lucruri, în cāntălărie.

Domnu notarăș l'a pus pārgariu.

— „Noa mai fură“ zicea bietul Cirică nęcăjit. Gāndindu-și însă, că el numai peste cāntălărie e pus, nu și peste buzunarul domnului, unde își avea crițarașii și tăbacul — s'a liniștit.

Din ciasul acela tăbac n'a mai cumpărat cāt a stat pārgariu.

Aceștia trei duceau destinele satului. Adecă vorba vine, mai era cineva — căteaua vecinului. Trebuie să știți, că și animalul acesta se socotea între personalul din cântălărie. Și eată-cum :

Era proprietatea vecinului de peste uliță, dela care își avea dreptul de existență și bătaia la fel când, se potrivea.

Bătaie mânca, ca să nu-și uite, că are stăpân. De cost avea să se îngrijească căteaua însași. Să înțelege că la început i-a mers tare bine. A cutreerat șoprurile și ferdelele vecinilor și n'a mai lăsat un ou. Până-ce au prins oamenii de veste, n'au mai avut cu ce să-și pue o clocă. Apoi las'o în pace, de nu-i făceau primiri ca unui ghinărariu. O așteptau tot cu glonțu în pușcă. Intr'o săptămână ciur i-au făcut pielea.

Vzând, că vecinii nu glumesc, a început a miroși prin alte locuri după câte ceva de dulce. Așa a ajuns odată în cântălărie, unde de regulă nu era nimeni, s'a suit pe masa de scris, a mirosit prin glajă cu cerneala, a luat puiețele de-arëndul și unde a aflat ceva bucatură, iute i-a făcut sfirșitul.

Cirică a observat, că rostul lucrurilor se schimbă și a raportat îndată, ca nu cumva să cadă în vină, spunând însă, că și rachiul de prin glăjuță tot căteaua îl bea.

Cu căteaua se începe o nouă eră în istoria cântălăriei. Când nu era nimeni, căteaua trebuia să fie în cântălărie. Nu-ți mai puteai face o rugare, un pășuș, că nu te puteai apropia de cântălărie. Sărea la tine, și-ți părea bine, când îți jertfiai cioarecii și scăpai cel puțin cu pulpile întregi.

Comitetul venea la ședințe cu furcoai, sape și alte instrumente, căci căteaua era a dracului de colți.

Fără acești patru, nu-ți poți închipui cântălăria noastră.

Dintre toți însă căteaua se bucura de cele mai multe simpatii, pentru-că se deosebia radical de ceialalți, anume: îi plăcea ordinea și nu-i plăcea glaja.

Dimineața căteaua era cea dintâi în picioare și mergea ată în cântălărie, unde domnu notarăș durmia cu picioarele aninate pe un

scaun, de pe care s'a răsturnat cu capu pe podele și sta cu gura căscată ca o știucă. Scriitorul era răsturnat pe partea cealaltă. Cum venea căteaua în cântălărie, lătra una bună, semn că-i ziuă, să se scoale, la ce notarășu sărea oblu în sus și înainte de a mai da cu apă pe ochi, se ducea la crișmă, să-și îmbete mintea.

— „Trebuie s'o îmbêt, că dacă nu, să duce dracului și eu rămân — nebun“.

După el eșia scriitorul, apoi venea Cirică, la aparință după porunci, și apoi o mânau înainte.

Cu eșirea lor întră căteaua în cântălărie. La amezii earăș să adunau toți. Căteaua eșia. Domnu notarăș scotea glaja cu silvoriu, un păhăroiu, o bucată de pâne, le pune pe masă și începeau disputa.

Ba că până în America sunt atâția kilometri, ba că-s mai puțin, ear' bietul Cirică sta lângă ei și se uita cu ochii lacomi la păharul plin, făcând și el cu capul și afirmativ și negativ. Căteaua se uita din prag bătând cu coada, în dreapta și în stânga. Domnu notarăș umplea păharul, îl pune — înaintea scriitorului și gesticulau mai departe. Toți erau în picioare.

Cirică își băga mâna pe dedesubtul gesturilor, lua repede păharul, îi da vânt și-l pune gol pe masă, rîzând și mestecându-se și el în dispută, fără a înțelege ceva. Acum nu știau care a beut.

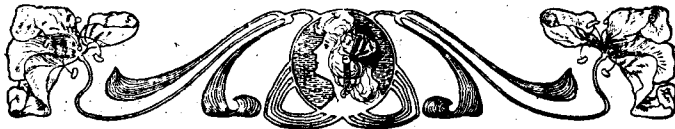
— Tu ai beut, mă?

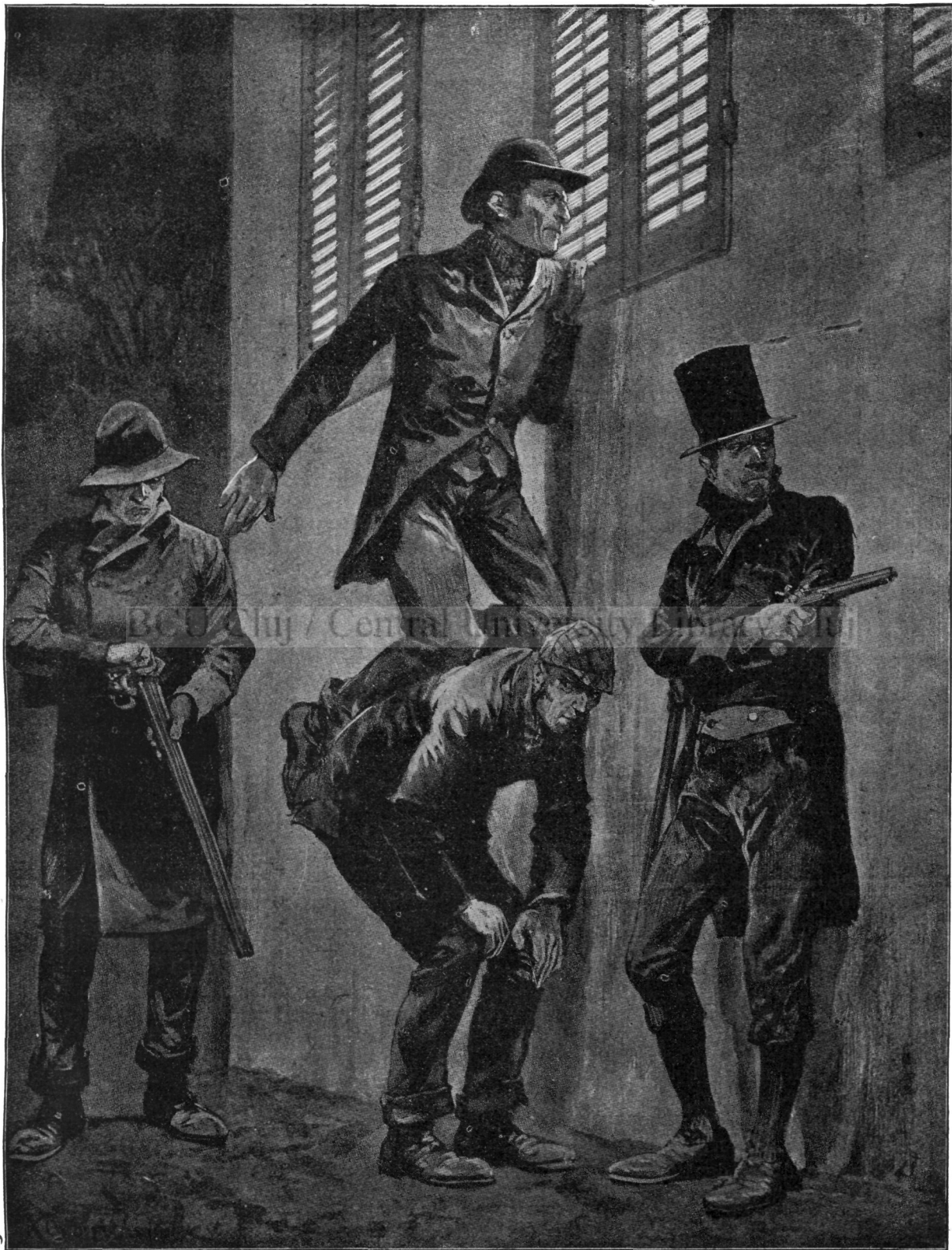
— Eu nu, — poate tu.

Cirică stringea numai din ochi și zimbea. Când scoteau darea, de-a dragul să fi fost cu ei. Era boboteaza lor. Mergeau toamna, când ferbeau oamenii rachiul cel de prune, apoi dela a zecea gazdă încolo nu mai puteau merge. Numai Cirică mai avea atâta putere, cât să ducă zăloagele pentru dare până la crișmă, unde pentru 3—4 zloți le lăsau zalog. Dimineața le scotea apoi Domnu notarăș...

Astăzi n'a mai rămas nimeni dintre toți aceștia. Toți dorm sub câte o cruce de lemn putredă, dar' oamenii le păstrează încă pomenirea.

Tullius.

Hoji.

POVEȘTI PENTRU NINON.*)

Emil Zola.

Fără lucru.

II.

Când dimineața sosiră lucrătorii în fabrică, o aflară pustie.

Mașina cea mare din fundul sălii, cu roatele ei nemișcate, pare mută, potențând în liniștea ei melancolia; ea, a cărei sgomot necontenit — asemenea unei inimii de uriaș — umplea de vieață întreg edificiul.

Șeful se coboară din camera lui, vorbește lucrătorilor cu față posomorită:

— Dragii mei, nu mai e lucru.... Comandele au încetat... de nicăiri nu-mi sosesc de cât contra-ordini. În luna asta a lui Decembrie, la care legam mari speranțe, și carea în alți ani era una din cele mai bogate, chiar și cele mai solide bănci sunt aproape de faliment... trebuie să întrerupem munca.

Și i-se făcu milă, când văzu pe muncitori uitându-se unul la altul, fără a cuteza să se împrăștie la locuințele lor, îngrijați de miseria ce-i așteaptă acolo, și le zice cu voce blândă:

— Vă jur, că nu sunt egoist... Poziția mea este tot atât de critică, poate mai critica de cât a voastră. În 8 zile am pierdut 15 mii de franci. Întrerup azi lucrul ca să nu-mi măresc de-sastrul...

Vedeți doar că vă vorbesc prietenește și că nu ascund nimic de voi. Poate că mâne să vină pe capul meu oamenii justiției. Și nu-i așa, că noi nu purtăm vină? Ne-am luptat din răpputeri. Am vrut să vă ajut să eșiți din halul miserabil, în cari sunteți, dar s'a isprăvit, eu sunt ruinat; nu vă mai pot da pâne...

Apoi le întinse mâna. Muncitorii i-o strinseră în tăcere. Și rămaseră în locul lui privind cu pumnii încleștați la mașina lor, carea de azi încolo n'o să le mai dea pâne.

De altă dată în zori de zi s'auzea sgomotul ei, ciocanele băteau tactul — și toate acestea par a fi adormit acum sub coperișul prăvuit al falimentului.

Două-zeci, trei-zeci de familii rămân fără pâne.

Câte-va femei, cari lucraseră în fabrică, încep a plânge.

Bărbații vor să apară mai tari, spunând că în Paris nu moare nimeni de foame.

Când șeful se depărtează, se retrag și ei cu inima împietrită, ca dela patul unui mort.

Da, moartea era simbolizată în mașina aceea mută, a cărei schelet se ridică împăimântător în penumbră.

Muncitorul e acum pe stradă.

De opt zile bate stratele, fără a căpăta unde-va de lucru.

A bătut la toate ușile, și-a oferit brațele și palmele pentru ori-ce muncă, pe cea mai grea chiar, pentru cea mai omoritoare.

Toate ușile au rămas închise pentru el.

Atunci s'a oferit să lucreze pentru jumătate din preț; dar nici așa nu l'au primit.

Aceasta e lipsa de lucru, grozava lipsă de lucru, clopotul de moarte al muncitorilor.

O panică grozavă stăpânește toți ramii industriei și banul, banul ce nesimțitor, rămâne în mâna bogaților.

Muncitorul a făcut cea din urmă sforțare, el se răntoarce acasă, cu mâna goală, frânt de miserie.

Plouă; negura învélue Parisul într'un vël nepătruns. El trece prin ploaie, fără să o simțască, — nu simte decât foamea — și se oprește adese-ori, ca să nu ajungă acasă așa de timpuriu.

Rezimat de un parapet de pe țermul Senei, se oprește; valurile curg sgomotoase, resfrângându-se spumegătoare de țerm. El se pleacă spre ele, vede cursul grăbit al valurilor, aude chemarea lor puternică. Dar se cugetă că ar fi lașitate, și pleacă înainte.

Ploaia încetează. În vitrinele aurarilor strălucesc flacări de gaz. Dacă ar sparge un geam, și-ar putea asigura pânea pe ani înainte, cu o singură aruncare de mână....

Restaurantele sunt iluminate, și vede cum oamenii mănâncă, după perdelele de muselin.

Azi-dimineață, când nevastă-sa și fetița lui cea micuță plângea, le-a promis. că de seară are să le aducă pâne. Și n'a cutezat să se întoarcă acasă până noaptea târziu, căci venia fără să-și împéinească promisiunea.

Și cum mergea, se întreba cum să între, ce să zică, ca să nu-i supere.

Nu puteau să mai rămână fără hrană. El însă ar mai fi răbdat, dar femeia și mititica erau prea slabe.

Un moment se cugetă să cerșească, dar când trecea pe dinainte-i un domn sau vre-o doamnă, și voia să le întindă mâna, rămânea nemișcat și vorba i-se opria în gât.

S'e oprește pe trotuar, ear privirile oamenilor de omenie se întorc de către el, pentru că privirea flămândului făcea asupra lor impresia unui om beat.

*) Dăm în românește și bucata asta, — cea din urmă. — Red.

III.

Femeea lui stă în poartă, a lăsat pe micuța adormită, în cameră.

E foarte istovită și poartă o haină sărăcăcioasă de carton. Ea tremură în vînt și în ploaie.

În cameră nu mai au nimic, căci amănutele tot. Opt zile fără lucru sunt de ajuns, ca să golească o casă.

Fără a spune ceva bărbatului și-a căutat de lucru, dar pentru femeie e și mai puțin lucru ca pentru bărbați.

Pe acelaș coridor locuiesc și alți nenorociți, pe cari îi aude gemînd noaptea întregă. Pe o femeie o vîzuse stînd într'un colț de stradă, alta a murit, și earăș' alta a dispărut.

Norocul, că ea are un bărbat harnic, care nu bea; ar trăi bine, dacă sistarea lucrului nu i-ar fi adus la sapă de lemn.

Credit nu mai are, e datoare pitarului, comerciantului, cofăriței și nici nu mai cutează să treacă pe lângă ușile lor.

După-amiară a fost la soru-sa, să-i împrumute 20 de sous-i, dar a aflat-o așa de lipșită, în cât a început numai a plînge, fără să-i zică o vorbă, și mult timp au plîns la olaltă: ea și soru-sa.

Cînd s'a depărtat, a promis că-i va aduce o bucată de pâne, din osteneala bărbatu-său, și bărbatul ei nu mai vine, ploaia curge de varsă....

Stă ghemuită sub poartă. Din vreme în vreme iese prin ploaie și caută impacientă spre colțul uliței, nu cum-va vine oare din cătrăuva.

Cînd se întorcea earăș' sub poartă, îi curgea apa de pe haine. Își trece mâinile prin păr, să și-l svinte.

Învălmășala trecătorilor o împinge în toate părțile. Să ghemue de tot, ca să nu-i stea nimănu în cale. Bărbații privesc la ea — cînd simte de-o dată o respirație caldă pe grumaz. Îi-e foame.... ea poate fi a orî-cuî....

Peste uliță e un pitar — și ea se cugetă la mititica, ce doarme, cînd se ivește bărbatu-său în colțul străzii și venia pitit pe sub strășini ca un pungaș. Îi ese în cale și se uită la el lung și îngrijată.

— Ei?... Cum stăm?

El tăce și își pleacă capul. Ea urcă treptele înaintea lui, palidă ca moartea.

IV.

Mititica nu doarme, s'a trezit și privește la mucul de lumină, care mai licăria somnuros

și ostenit pe un corn de masă. Ea șade pe marginea unui cufăr, ce 'i servia de pat. Piciorușele goale îi tremură de frig, mâinile ei apăsau sdrențele în cari era învelită. Simția o arsură în stomach, pe care ar fi voit s'o potolească. Și visează....

Mititica n'a avut nici cînd vre-o jucărie. Ea nu poate merge la școală, căci n'are ghete, își aduce aminte, că mă-sa a luat-o odată cu sine, în liber, în soare, dar e mult de atunci! A trebuit să schimbe cartierul — și de atunci i-să pare, ca și cînd un suflu de îngheț ar împrejmu-o. De atunci n'a mai fost fericită. A flămânzit într'una — asta nu o putea pricepe — oare toți oamenii flămânzesc? A încercat să se obicinuiască cu foamea, dar nu izbutea. Gîndea că este încă mică și trebuie să fie mare cine-va, ca s'o priceapă. Mama ei, fără îndoială pricepe lucrul ăsta, dar îl ascunde înaintea copiilor. Dacă ar îndrăzni, ar întreba pe mamă-sa, că cine a adus pe oameni în lume, ca să flămînzească?

E așa de murdar la ei, își aruncă privirea la geam, de care atîrnă o bucată de pînză dintr'o matrață, la părății goi crepați. I-să pare că visează de o chilie caldă și frumos mobilată; închide ochii, ca să o vadă mai bine, și cu genele întredeschise vede cum flacăra luminii crește ca un soare orbitor — dar vîntul șueră, prin geamul spart răsbate un suflu rece de afară, în cât earăș' o năpădește tusa. Ochii i-să umplu de lacrimi.

De altă-dată îi era frică singură; acum îi e tot una și nu-i mai pasă. Cum nu mîncase de ieri, credea, că mamă-sa a mers, să cumpere pâne. Gîndul acesta o mîngăie. Va tăia pânea în bucăți, pe cari le va mîncă încet una după alta; s'e va juca cu pânea....

Mama intră, tatăl închide ușa. Mititica privește surprinsă la mâinile lor.

Cum nu vede nimic, începe cu glas slab: — Mi-e foame! Mi-e foame!

Tatăl stă într'un colț, cu mâinile înfipite în păr, umerii i-să cutremură de un plîns năbușit. Mama își suprimă lacrimile, s'e apropie de mititica, să o așeze earăș' în pat. O acopere cu sdrențele, ce mai erau în casă, îi vorbește blînd să fie cuminte, și să doarmă, copila însă, a cărei dinți clîntăneau de sfîrșală și care simția arsura în intestine, îi veni de-odată întrebarea îndrăzneată pe buze.

Își încolăcește brațele după grumaziile mame-sii și întreabă duioasă:

— Spune mamă... oare pentru ce trebuie să răbdăm noi foame?

DELA CEI-CE NU MAI SUNT.

Câte-va contribuiri la biografia lui Andreiu Mureșianu

Prin cele următoare atrag luarea aminte a celor, cari se vor gândi să scrie o monografie completă despre poetul *Andreiu Mureșianu*, asupra unor isvoare, cari, după a mea știință, până acum au fost trecute cu vederea.

În biblioteca Academiei române din București, secția manuscriselor, sub Nr. 999 (correspondența lui Barițiu, Vol. 8, pag. 416—433) se află 7 scrisori ale poetului, scrise între anii 1838—1861 și adresate prietinelui și tovarășului său de muncă, George Barițiu. Întâia scrisoare e un răspuns la invitația lui Barițiu de-a merge ca învățător la școala poporală de pe lângă Capela Sf. Adormiri din Brașov înfiin-

2 | țată la 1855¹⁾

Eată-o:

Admodum Reverende ac Cl. Domine
Domini mihi colendissime!

Aprinsul Domnii Tale zel de a spori în mergerea nainte a nații române, nu mie, ca unui celui mai mic, ci altora mult îi cunoscut; drept aceea ce ai binevoit în epistola trecută a scrie D. Cipariu, nu alta ci o scântee a aceluiași zel a fi se vede: având d-ta rîvna a-ți servi un patriot în țeara aceea, unde înainte de mergerea Domnii Tale, numai a vorbi cu un țeran unțat se vede a fi *Sacrilegium*. Și acum, nu a vorbi, ci între dênșii a fi, cu dênșii a petrece încă norocire își țin. Pentru buna aducere aminte și a lui Iacob și a Domniei Tale, de a Vê mulțumi cu cuvinte nu mă simt destoinic, ci va să vi-sê rêsplătească, când îți fi invitați spre primirea laurei pentru ostenelele, mai ales a Domniei Tale, în cruda a noastră și încă de a le întări ne harnica nația.

Eu sunt cu totul gata spre a împlini poffa Domnii Tale, încât slabele mele puteri mă vor lăsa; adecă is hotărît de a veni la D-Voastră și a ocupa stațiunea de profesor și, ca să nu fiu nemulțămitor fiu părintelui nostru Arhiepiscop am îndrăsnit a merge la Sibiiu și a-mi cere aplacidație, care o am și dobândit sub conditione fidei gr.-catholicam intemerate servandi et dum provocatus fuero terminato cursu redeundi²⁾ ci numai am 2 restante esamine a pune, care eu de aș ști pe ce vreme îi lipsă de mine acolea m'aș sili batâr cu 3—4 zile înainte de Florii a le pune, ca așa, după scrisoarea d-tale,

¹⁾ Cf. Ioan Rațiu, *Viața și operele lui Andreiu Mureșianu*, Blaj, 1900, pag. 25 sg.

²⁾ Rațiu, op. cit. pag. 28 și 29.

nu numai a mă întâlni cu D-ta pe Florii în Sibiiu, ci și a-ți fi Reisegefahrte, de cumva ai binevoi, n'aș înceta. Pentru care pricină și îndrăznesc a-ți scrie aceste rëndurele, ca să binevoești, de cumva este lipsă și socotești că vei fi cu mine content, a-mi rescrie, ca să știu cum să-mi întocmesc lucrurile mele spre apucarea de scopul propus. Drept aceea, mă rog, ostenește pentru mine a-mi scrie: ce profesor să fiu? cu ce plată? fixum? aut bene placitum? Dōñus, lignatio...? num adtsiteo utrumprohibitionis ibi etiam semestraliter currant, aut si totum annum durent, sau de cumva e dus predecesorul meu, cine supletuește în loc; iară mai cu seamă, pe când să viu și oare, nu voi putea cu ocazia Domnii Tale dela Sibiiu a merge; de nu, voi fi silit a-mi togmi ocașie, ci numai să știu de ales, pe când și cum să mă pot întâlni cu D-ta la Sibiiu și în care zi să plec din Blașiu, ca să nu ne anulue (anuleze! — nota copietorului) — scopul.

Vreamea, când am de a pune două examene până la Paști e scurtă, ci aceasta nu mă va putea pe mine abate dela scopul meu, numai să știu că am să-mi dobândesc gândul meu; așadar iarăși îndrăznesc umilit a mă ruga ca la acestea la toate a-mi răspunde să binevoești; iară mai ales la cele mai de frunte adecă: când să plec, că atunci, dacă va fi puțință, cu de bună-samă, cătănește m'aș sili. ~~Ma~~ Aici toți sunt sănătoși, ba și la Sibiiu, — Maga (?) Demetru socotesc că va fi acolo, în Brașov; de cumva a venit acolo, atunci nu-i de lipsă să scriu nimic de Sibiiu — Vlădicu e sănătos, Manfi și-să închină de sănătate, ba și S. D. Budai Bêtrănu. În Blașiu a murit die 10 Martis st. n. Gyula notarêșu și trage de moarte I. Both caseriu; ceilalți sunt cu toții sănătoși. Cu aceste commendându-mă dragostii Domnii-tale și aprinsului zel, sărutând pe prietinel Iacob, rămân al D-Tale

plecat slugă

Blașiu, die 11 Mart. st. n. *Andreiu Maroșan*,
1838. 4 anni theologus.

*

Din a doua scrisoare, datată: Brașov, 4 Nov. 1847, trimisă la Șercaia, unde era atunci Barițiu, reproduc numai partea interesantă.

..... iată și o coală din cartea mea; vei vedea că pe lângă toată silința de a face revizie bună tot mai rămaseră greșeli. Cetește-o, dacă te iartă timpul și-mi fă reflecțiile ce vei afla după a D-tale înțeleaptă pătrundere în sti-

lul traducerii, pe cari le voiu primi cu mulțumită și le voiu păzi cel puțin pentru coalele viitoare. . . .

E vorba de o coală din cartea lui: „Icoana creșterii rele“ apărută în 1848. ¹⁾

Restul scrisorilor s'a publicat în „Observatorul“ lui Barițiu din anul 1879 Nr. 47 sg. ²⁾

Intre scrisori se mai găsește și următorul certificat în copie, cu ajutorul căruia putem stabili timpul, de când până când a fost Mureșan translator în Sibiiu.

Hermannstadt, am 9-ten April 1861.

Über Ihr Einschreiten vom 4-ten April um Ausstellung eines Amtszeugnisses über Ihren Fleiss und Ihr moralisches Wohlverhalten, ertheilt Ihnen das k. k. Statthalterei-Präsidium

¹⁾ Ioan Rațiu, op. cit. pag. 42.

²⁾ In scrisoarea: Sibiiu, 23 Nov. 1854, e vorba de Cronica lui Șincai, edată de Alex. Gavra la Buda.

La scrisoarea: Sibiiu, 25 Nov. 1855 cf. scrisoarea lui publicată în „Amicul Familiei“ din 1890 Nr. 18.

La scrisoarea: Brașov, 29 Mart. 1861 cf. Rațiu, op. cit. pag. 148. Afirmația văduvii poetului, c'acest din urmă a tradus Analele lui Tacit, se verifică.

Anul 1861 din scrisoarea de mai sus e greșit, în loc de 1862. Vezi textul scrisorii și nota lui Barițiu din „Observatorul“.

La scrisoarea: Sibiiu, 20/8 Maiu 1861 cf. „Gazeta Transilvaniei“ din anul 1861 Nr. 38, articolul la Barițiu „Congresul național“.

hiemit die Bestätigung, dass Sie sich während Ihrer Verwendung als Translator für die rumänische Sprache bei dem bestandenen k. k. Militär u. Zivil-Gouvernement vom 9-ten Mai 1850 bis 19-ten Mai 1854, sowohl, wie auch während Ihrer Dienstleistung als k. k. Statthalterei-Konzipist und Translator für die rumänische Sprache bei der k. k. Siebenbürgischen Statthalterei, während der Zeit vom 20-ten Mai 1854 bis jetzt, durch einen hervorragenden, anhaltenden Fleiss und durch ein in ämtlichen und ausser-ämtlichen Beziehung, musterhaftes Verhalten, so wie durch eine tadellose Moralität ausgezeichnet haben.

Der Gouverneur:

Lichtenstein.

La sfârșitul manuscrisului mai sus numit e alăturat și un articol de ziar, intitulat: „Trista pusăciune în carea se află corifeii populilor în timpul de față“, articol scris după „D. T. Ztg“, — cum ne-arată nota în parantes dela sfârșitul lui — și care, probabil, a fost publicat în „Gazeta Transilvaniei“.

Ca să putem cunoaște cu de-amănunțul toate fazele vieții bardului nostru prea-slăvit, ar fi de dorit ca și particularii, cari sunt în posesiunea scrisorilor de interes, de ale poetului, să le dea publicității.

Oct. C. Tăslăuanu

UN CÂNTEC.

Cu pleoapele închise
Mă las de gânduri dus,
Spre luminile de vise,
Ce sufletu-mă vrăjise,
Apoi s'au dus.

S'a stîns din suflet focul,
Iubirile-au apus;
O clipă le-a fost jocul,
Când mi-au vrăjit norocul,
Apoi s'au dus.

Credeam și eu în stele
Și 'n lumile ce nu-s;
Și gândurile mele
Le-au fermecat și ele
Apoi s'au dus.

Crezut-am și în tine
Ca 'n îngerii de sus;
Tu 'n nopțile de Maiu, senine,
Un ceas ai stat cu mine,
Apoi . . . te-ai dus.

V. E. Moldovan.

ADAM SMITH.

(Continuare.)

Capitalul se poate plasa în diferite moduri. Acest plasament însă nu este un fel de rentabil. Astfel e de deosebire, dacă cine-va 'și plasează capitalul în pământ, în întreprinderi industriale de sine stătătoare, în comerț en gros, sau în comerț en detail. Aceia, al căror capital e plasat în modul acesta, și ei înșiși sunt muncitori productivi. Dacă nu e destul capital de plasat în cele trei ramuri de activitate omenească: agricultură, industrie și comerț, atunci în prima linie trebuie plasat capitalul în economia agricolă, ca una, care e cea mai productivă. Nicădată, după Smith, statele mari nu și-au avut destul capital pentru a fi plasat în toate aceste trei ramuri. Comerțul cu gros se poate împărți în comerț interior, exterior și de transit. La cel dintâi ambele capitale, ce se întrebuițează sunt chemate să alimenteze munca productivă, la cel de al doilea numai unul se poate întrebuița pentru alimentarea muncii din interiorul țării, la cel de al treilea nici unul din capitale nu este al țării respective. Din aceste deduce, că comerțul extern nu trebuie să se bucure de nici un fel de favor față de cel interior, cu atât mai puțin cel de transit față de celelalte două. Capitalul, ce prisosește pentru circulația externă și așa tinde către străinătate.

În partea a treia a cărții sale se ocupă cu dezvoltarea bunei stări economice în diverse timpuri și la diferite popoare. La oricare națiune înfloritoare, lucru firesc, capitalul a fost întreținut mai întâi în economia agricolă, apoi în industrie și numai la urmă în comerțul extern.

După căderea imperiului roman, pământul se împărți între marii proprietari. Majoratul împedea multă vreme împărțirea și parcelarea marilor domenii. Feudalismul n'a putut fi de cât numai în detrimentul industriei agricole. E lucru cunoscut, că proprietarii mari nu se decid la ameliorări, îmbunătățiri de terene; cu atât mai puțin e de presupus aceasta, când marile domenii nu sunt exploatate de proprietari, ci de arendași. Din contră, un sistem de proprietate în mic e favorabil dezvoltării industriei agricole, căci micii proprietari mai siguri și mai cu succes se angajează la ameliorarea terenului și la lucrarea mai intensivă a acestuia. Istoria însă ne e martoră prin câte greutăți numai s'a putut ajunge la casarea sclavagiului și a colonatului, dându-se și clasei de jos drept de proprietate de pământ. În felul acesta vechea politică europeană a fost în detrimentul ameliorării și cultivării industriei agricole. Impovărat a fost și sistemul dărei de pământ,

În ceea ce privește situația locuitorilor de orașe a fost mai priincioasă pentru dezvoltarea industriei și a comerțului. Orașele își dobândiră mai curând libertatea; căpătărău privilegiul și cu timpul deveniră nu numai libere, ci și bogate și puternice. Interesul capetelor încoronate era să se apropie cât mai mult de burgheșimea orașelor, ca astfel să se poată apăra mai lesne de puternica nobilime din acele vremuri. Capitalul din interiorul țării gravita către orașele mai sigure, astfel că unele dintre aceste ajunseră la bogății legendare. Dară această dezvoltare a orașelor a favorizat mult și industria agricolă, prin aceea, că consumau produsele acesteia și că cumpărau pământuri, cari de alt cum ar fi rămas nelucrate. Comerțul și industria au adus în țările apusului siguranța publică și libertatea individuală.

În partea a IV a operei sale se ocupă Smith cu mercantilismul.

Ne putem închipui din cele premerse, că opiniunile lui Smith nu pot fi decât numai diametral opuse acestui sistem.

Bogăție și bani, eată, în limbă comună, ceea ce făcu ca sistemul mercantil să devină general. Numai aceea țară e bogată, unde sunt bani mulți; așa dară nisuița comună trebuie să fie să se aducă cât mai mult metal nobil din străinătate. Comersanții adese-ori dovedeau incorectitatea acestui sistem prin așa numita balanță comercială. Ziceau anume, că da, atunci se va înmulți cantitatea metalului nobil într-o țară, când valoarea esportului va fi mai mare ca a importului. Prin aceasta, națiunile străine vor deveni debitoare și vor trebui să plătească diferența în metal nobil. Poziția țărilor cu balanță comercială pasivă n'o va ajuta împrejurararea, că se oprește esportul metalelor nobile, ci, din contră, îi va strica, căci plata, datoria trebuie să se achite și acele casse de bancă, de la cari se vor cumpăra cambiile străine, vor căuta odată cu vinderea acestor cambii să-și asigure și eventual risic, ce le-ar ajunge prin pedeapsa, cu care se oprește esportul metalelor nobile. Cu alte cuvinte, un curs nenatural al cambiilor străine poate influența pagubitor asupra balanței comerciale. Aceste aserțiuni numai întru atâta sunt juste, întru cât esportul metalelor nobile, de fapt nu poate fi împedecat, îndată ce e în folosul singuraticilor economii private. Comerțul intern era privit ca un factor auxiliar al celui extern.

La toate aceste observă, guvernul era greșit în ceea ce privește modul de procurare a aurului și argintului, pentru-că și pe aceste, ca ori și pe ce alte mărfuri, comerțul liber

de sine le transportă. Dacă într'o țară aurul și argintul, respective cantitatea acestora, întrec măsura cât e necesar pentru circulația internă, guvernul cu nici o modalitate nu mai poate împiedeca esportul supraplusului' de aur și argint. Din contră, dacă într'o țară când-va, chiar ar fi trebuință de metale nobile, aceste se pot procura, căci se oferă destule mijloace spre acest scop, întocmai ca la orî și ce alte mărfuri. Să pot înlocui metalele nobile cu comerțul de schimb, cu darea și cumpărarea pe

prin aceea, că s'ar fi adus mult metal nobil, ci pentru-că țările americane au format escelente debușuri pentru produsele europene.

Crezându-se, că bogăția unei țări constă în aur și argint și că metalele nobile într'o țară, unde lipsesc, numai pe calea comerțului estern se pot procura, politica mercantilă tindea să împiedice cât mai mult importul străin, pe de altă parte să se protejeze și înlesnească esportul produselor indigene. Importul străin se putea opri în două moduri. Dacă o marfă,

Drăguța mamei.

credit; înainte de toate însă cu banii de hârtie, dacă aceștia sunt bine chibzuiți. Baniî numai pentru aceia vor fi puținî, cari nu știu să și-i procure, sau cari nu dispun de credit. Apoi e în interesul bine priceput al comersanților, ca datoriile în străinătate să caute să și-le plătească cu marfă. În fine banii, propriu zis, înlesnesc numai circulațiunea și schimbul, pentru-că în comerțul internațional aceeaș valoare o are și aurul și argintul în bare, nebatut în bani. Ar fi o naivitate să se creadă, că importul de aur și argint îmbogățesc o țară. După descoperirea Americii de es. Europa nu s'a îmbogățit

ce se importa din străinătate se producea și în țara respectivă, atunci, prin mărirea taxelor de vamă se nisuia să se dea monopol pentru produsele indigene. Această procedură e un lucru meșteșugit, căci activitatea industrială a unei țări nu se poate desvolta peste măsura, până la care o poate ajuta capitalul disponibil. Apoi e lucru firesc, că fie-care capitalist caută să-și plaseze capitalul cât mai aproape de sine, să-l întrebuințeze pentru sprijinirea activității industriale interne. În fine orî și cine nisuește să se mărească venitul național. Dacă fabricatele interne se pot pune în circu-

lație tot atât de ieftin ca cele externe, atunci e zadarnică ori-ce prevenire; dacă nu, atunci rezultatul e păgubitor pentru țara respectivă. Mai bine însă, dacă străinătatea ne provide cu fabricate mai ieftine decât cele indigene, să le procurăm de-acolo, ear în schimb să nisuiim a furnisa, a exporta astfel de produse, în a căror fabricațiune suntem superiori străinătăței; căci de multe-ori o țară întru atâta ne e superioară în cutare sau cutare branșe industrială, încât ori-ce încercare de rezistență ar fi luptă zadarnică.

Mai mult, dacă se protegiază anumite fabricate, dacă se asigură acestora monopol față de străinătate, numai industriașii și comerșanții vor trage folos mai mare. Astfel fiind lucrurile numai în două casuri e recomandabil a se protegia industria internă față de cea externă și anume dacă vre-o anumită branșe de industrie internă e împovărată cu vre-o dare deosebită, sau dacă e necesară în scopul apărării țării. În fine se mai poate admite și în cazul, când vre-o țară esternă ne îngreunează exportul cu taxe vamale, în acest cas ca retorsiune și apoi dacă anumite ramuri industriale într'atâta s'au popularisat încât angajează multe brațe muncitoare, atunci din simț de umanitate.

De multe-ori importul produselor de proveniența din astfel de țări, cu cari balanța comercială era nefavorabilă se îngreuna cu taxe vamale în mod extraordinar. Aceasta ca o urmare a urei și a antagonismului național. O astfel de procedură e de condamnat, căci dacă balanța comercială cu vre-o țară ne e nefavorabilă, nu urmează că balanța comercială generală cu toate țările, cu cari economicește stăm în relații, să fie nefavorabilă. Dar apoi chiar și dacă balanța comercială generală ne-ar fi nefavorabilă încă tot nu e motiv a îngreuna importul extern. Fabricatele venite din străinătate pot fi transportate din nou în alte țări, unde vândute să ne aducă un astfel de câștig, care să ne acopere cu prisosința cheltuelile avute cu procurarea lor. De aci apoi urmează, că între două țări, cari fac comerț între sine cu greu se va putea stabili în partea căreia bate balanța comercială; căci raportul fidel între datoriile și pretensiunile reciproce a duor țări e hotărît nu numai de circulațiunea dintre aceste două, ci adese-ori și de circulațiunea acestora cu celelalte țări, cu cari economicește vin în atingere. Mai sunt o mulțime de alte considerațiuni, în urma cărora balanța comercială e greu de stabilit precis. Astfel cantitatea banilor dintr'o țară cu greu se poate determina. În unele state speșele împreunate cu baterea monedelor le supoartă statul, în altele nu. Nu

pe toate piețele se plătesc cambiile în monedă metalică, de multe-ori în bancnote etc.

Pe de altă parte importul să se lase liber, căci interesul mulțimei e să cumpere diverse fabricate și articole de la aceia, cari le dau mai eștin. Antagonismele de politică, confesiune etc. dintre două națiuni, nu formează motiv serios de a se îngreuna relațiile lor economice. Ne poate fi o națiune periculoasă în politică, dar pentru aceea folositoare în comerț. Națiunile vecine bogate și puternice pot fi între sine periculoși concurenți pe terenul comercial și industrial, fără că prin aceasta interesele mulțimei să sufere; din contră mulțimea câștigă. În urma balanței comerciale nefavorabile nici o națiune din Europa n'a sărăcit. Este însă o altă balanță, din care în adevăr se poate constata progresul sau regresul unei națiuni în bunăstarea economică și consumațiunea anuală a unei națiuni.

Dintre toate instituțiunile mercantiliștilor numai darea de vamă și retorsiune aflară întru cât-va aprobarea lui Smith, de oare-ce acestea nu nimiciau, ci susțineau divisiunea muncii în societate. Vama de retorsiune își are înțeles pentru o țară, care e cu totul tot străină și independentă de a noastră și nici de cum pentru o țară, în care comersanții și industriașii noștri au favoruri, ba poate chiar monopol.

Premiile de export încă nu sunt totdeauna recomandabile și aceasta din diferite cauze. Premiiile de export sunt cauza, că de multe-ori fabricanții vând mai eștin produsele lor, de cât i-au costat fabricarea acestora. Prin premiile de export poporul se îngreunează în două privințe cu dare, anume va trebui să plătească premiul însuș și în al doilea rând acea creștere de preț, pe care o ocașionează premiul pe piața internă. Nechibzuit este și premiul de export pentru cereale, premiu care în ultima analiză nu poate avea decât numai consecinți nefavorabile pentru națiune; căci străinătatea poate cumpăra aceste cereale mai eștin, decât poporul indigen. Profit, folos din premiile de export nu pot avea decât numai comersanții.

Dacă însă peste tot politicianii au intențiuni serioase pentru a desvolta industria, atunci premieze producțiunea și nu esportul, căci cel puțin, premiile de producțiune numai la un fel de dare obligă populațiunea. Premiiile de export își au sens numai în cazul dacă înlocuesc, au caracterul retorsiunilor vamale.

Convențiunile comerciale, zice Smith, de multe ori sunt păgubitoare pentru țara, care oferă favoruri. Și ca să demonstreze aceasta, analizează convențiunea comercială din 1703, încheiată între Anglia și Portugalia.

(Va urma.)

CĂSĂTORII DE PROBĂ.

— Note etnografice. —

Curios titlu — dar durere — adevărat. Acest nume l'am dat eu datinei imorale, ce domnește în partea cea mai mare a comitatului Caraș-Severin, Torontal, Timiș și în unele părți ale comitatului Hunedoara.

Ce sunt anume aceste căsătorii de probă? O datină, a cărei rădăcină se întind până pe vremea Turcilor — conform căreia, în părțile acestea conceptul căsătoriei nu-l cunosc în modul acela moral — precum noi cu toții îl cunoaștem.

În părțile acestea feciorii și fetele nu așteaptă vremea — până când cresc și devin apți spre a lega căsătorie — ci în etate de 13—14 ani se însoară după toată rânduiala, eară fetele se mărită, ca și cum ar fi deplin dezvoltate spre a fi mame și educatoare. Mult m'am mirat, că despre datina asta imorală așa de puțin au cunoștință. Mult m'a durut inima întotdeauna, vedând cum degenerază acest popor atât de inteligent și atât de iubitor a tot ce se poate numi frumos.

Să vedem acum pre larg în ce stă datina asta.

Când copiii sunt încă la școală, adevărat în etate de 11—12 ani, părinții încep a-i bălăbăni. La târg, la biserică, la praznic fac alusiuni — și de și-au ajuns copiii „vremea“, părinții încep a tracta cauza serios. Rari sunt casurile, când vin și copiii întrebați, că oare placu-să? Părinții de comun numai aceea caută, că fata ce zestre are, și că după moartea vre-unui neam cât ar mai putea căpăta? După ce au convenit asupra celor materiale, Sâmbătă seara trimit pețitori formali — ca să pețescă fata.

Bêtrânii răspund, că „fie voia lui Dumnezeu“ și hotărăsc ziua nunții (*nu a cununiei*). În cele mai multe casuri fata de 13—14 ani nici idee nu are despre aceea ce se petrece în numele ei. Mama însă se îngrijește ca fata să fie frumos

îmbrăcată — eară feciorul, earăș de 13—14 ani, de rușine, că vezi se însoară, nici nu cutează să-și ridice capul în sus. Când aduc fata în chilia unde se sfătuiesc bêtrânii, părinții ciocnesc plosca de rachie și strigă cătră copii: „Țucați-vă puii taichii, căci peste vre-o câteva săptămâni vă ținem nunta“. De rușine nu știu ce să facă, fără la poruncă să apropie unul de altul — și primul sărut s'a întemplat.

Sunt convins că copiii aceștia nici idee nu au despre conceptul căsătoriei, căci să cugetăm numai serios — ce știe și ce poate un copil de 13—14 ani?

Lucrul cel mai bătător la ochi este, că nunțile acestea nu se țin în secret — ci le fac cu lăutar, cu asistința preotului, învățătorului și a întregului sat. Chiar ca pe vremea păgânilor — ca și cum nu ar fi biserică, ca și cum nici preoții nu ar ști, că nuntă fără cununie nu este. Lăutarii cu nuntașii merg des de dimineață la casa mirelui și acolo încep petrecerea. Părinții feciorului îi așteaptă cu răchie caldă îndulcită și pipărată. Incetul cu incetul se astring oaspeții, „goștii“ *) și fecierii cu flori în pălărie, cuțit în cisme, și pistoale la brâu.

Aici încep a juca și a chiui. Cam cătră prânz merg toți „goștii“ la casa miresei. Până ce ajung acolo tot satul e în picioare. Aici earăș benchetuesc. Apoi peste vre-un ceas toată „nunta“ cu mireasa se întoarce la casa mirelui — unde petrecerea durează până în altă zi, eară fata rămâne în casa mirelui și atunci e scăpată din pěr, e măritată.

Sêrmana fătușă, care de-abia știe ce e vieața — conform datinei acesteia imorale devine acum nevastă. Cele mai multe nici nu au început să se desvolte și e întrebare, că acestea când se vor desvolta?

*) Dela germănul „Gast“.

Fata fragedă devine acum țelul tuturor căsenilor. Nicî cum nu se poate simți bine, căci tot lucrul casnic pe umerii ei slabi se așează. Soacra simțindu-se cu noră — e convinsă că lucrul din casă trebuie să-l isprăvească noru-sa. E firesc că fata e necăjită, obosită — căci îi lipsesc atât puterile fizice cât și istețimea recerută. Sfada între soacră și noră se începe. Fata mai întâiu plânge — dar' n'are cui să văeta, că și și bărbatu-său e „tinerel și prost” ca și ea. La rugarea mamei începe și bărbatul a o chinui. Părinții fetei aud despre soartea ei și-i dau sfatul „să fugă”. (Procedura asta e generală — deci și fuga se ține de datină.)

Fuga se întîmplă de comun seara. Când toată casa doarme — fata își astringe „țoalele” cele mai de lipsă și cu ele în cap o ia la sănătoasa. Părinții primesc fata cu cea mai mare iubire, ba o mângăia, *că îi vor căuta ei un bărbat mai bun, mai de cinste.*

Fata fugită e acum „văduvoane” — eară bărbatul „văduvoniu”. Văduvonii și văduvoanele gustând vieța casnică încep a-și căuta din nou păreche. Aliarea prin căsătoria de probă se întîmplă foarte ușor, căci bine înțeles, aceia, cărora li-s'a făcut odată nuntă cu nuntași, la a doaua și la celelalte împărechieri nu li-s'e mai țin nunți cu festivități și jocuri. Părinții convin cu copiii asupra unor modalități — și într'o sară se vorbește în sat, că Răchila, or Brîndușa e la Moise sau la Petru — or Petru sa băgat în casă la Răchila.

Copiii sunt acum mai cu minte — și sunt casuri, că se și iubesc. Precum însă prietenia copilărească nu ține mult — așa nici împărechierea lor. La cea mai mică gâlceavă nevasta fuge... De multe-ori copiii, adecă tinerii, trăesc bine, dar' alt ficior mai oacheș o chiamă — și bărbatul se trezește fără nevastă. Împărecherea și schimbarea nevastelor se întîmplă ca un *circulus vitiosus*. Bărbații afini trăesc în cea mai bună armonie. „Djivanul” (**)) între băr-

bații aceia, pe la cari a fost una și aceeaș fată e de comun despre calitățile fostei neveste, care acum e la altul. Destul, că de multe-ori în decursul unui an o nevastă s'a perondat la 3—4 feciori, eară în decursul mai multor ani și pe la 8—9 feciori.

Fetele, cari s'au căsătorit numai în satul propriu le putem numi fete cinstite — dar' nu știu cum să le numim pe cele, cari în satul propriu nu-și mai află bărbat.

Nevestele acestea, cari s'au perëndat așa mult sunt foarte periculoase în privința moralului. Acestea caută a ajunge de comun în împărechiere cu copii de tot tineri. Văduvoanele aceste au datina, că vara rămân bucuros la părinți, unde nu prea sunt silite la muncă grea — eară earna, când e vorbă ca să mînci din ce ți-ai câștigat vara — își caută o casă mai bună unde își trăesc traiul.

Când feciorii și fetele ajung etatea de 20—22 ani, atunci încep a-și căuta adăpost sigur pe vieță. Pentru feciori anii de cătanie sunt un termin de a începe o vieță bună, o vieță morală. Însă sërmanii acum sunt deja atât spiritual cât și corporal slăbiți și îmbetrâniți. Cei mai mulți prospitează rău, cu ochii împăinjiniți, obosiți și cu o nepăsare nespūsă față de orî-ce lucru mai nobil, cum e școala, biserica. Când vine feciorul dela miliție începe a-și căuta soață pe vieță — pentru-că nevasta, pe care a lăsat-o când s'a dus în cătanie de comun nu e liberă pe când vine acasă. De multe-ori se întîmplă, că cununia se face cu cea, care i-a fost prima nevastă înainte cu vre-o 7—8 ani. De îi place însă vre-una ce e la alt ficior prin întrevenirea vre-unei babe îi dă de știre, că de va veni la dînsul, e gata a se cununa cu ea. Aceasta auzind de cununie, îndată fuge dela bărbat și se duce la cel, cu carele se vor cununa pe vieță. E interesant, că bărbații aceștia, cari după dreptul canonic sunt șogori, trăesc în cea mai bună armonie. Se vede, că acest lucru îl țin ei foarte natural.

Am cunoscut un om, carele era pe

**)) Vorba, povestea.

lângă altele și căruțaș. Era cunoscut cu nevastă-sa. Într'o bună dimineață se pomenește căruțașul meu, că nevastă-sa l-a părăsit și a fugit la judele satului. Săracul om a umblat și mai departe la casa comunală, fără a avea cea mai mică vorbă cu judele în chestia aceasta. Am auzit, că judele mâine zi merge la oraș. Având și eu de lucru acolo — ne-am înțeles, să merg și eu cu dânsul. Mare mi-a fost mirarea, când văzui că înaintea casei mele se oprește căruța omului nostru, aducând la mine pe judele și pe nevastă-sa. Eu suindu-mă în căruță — după darina bănățenească — nevasta se scoală și îmi dă locul său mie, și ea se pune lângă căruțaș, adecă lângă adevăratul ei bărbat. Pe drum au vorbit la olaltă în pace — ca doi străini, eară seara ajungând în sat, căruțașul și-a dus frumos nevasta *acasă la — judele*.

Văduvoanele acestea ajungând în casa noaună, având esperințe multe, sunt foarte leneșe și cu moravuri grozave.

Cel mai rău păcat e că după oamenii de rînd se iau și cărturarii. Mulți preoți și învățători sunt ai căror copii și-au părăsit școala și au rămas acasă de s'au însurat — ca gimnast de clasa III-a, IV-a. Cunosco un sat, în care atât feciorul popii cât și al dascălului s'a însurat în modul acesta.

Tare m'au mâhnit lucrurile acestea slabe.

M'am dat în vorbă cu un tare cumințe din sat — carele era și episcop la biserică.

— Măi Ioane, d'apoi părintele ce zice la nunta fiului său? Or nu vezi d-ta, că asta nu e lucru bun, ca copiii așa tineri să se însoare — acesta e păcat și-l opresc și legile dumnezeiești și legile țării. Vezi d-ta ca episcop ai putea spune părintelui — că e rușine a-și însura copilul fără cununie d-zeească. Nicî voue pa-rilor*) nu vi-să cade așa ceva, dar unui părinte?

— D'apoi dee, cucoane, rușine în deal, rușine în vale — îmi răspunse țeranul în

mod cinic, dar' vezi, așa a fost aceasta din moși-strămoși. Bine, că voi ziceți că e păcat — dar' știți, totuș e bună datina asta a noastră. Ean' spune-mi cum să mi-să cunune copilul meu cu cineva, dacă nu o cunoaște, dacă nu-i află nă-ravul — dar' dacă o fi vre-o drăcoaică, apoi ce face copilul, cum să o sufere pe toată vieța? Căci doară știți d-ta, că celor cununați nu li-să cade să se despartă. Dar' așa vezi, copilul alege până își află una după placul lui, până își află una lucrătoare și sprintenă. Așa apoi una ca asta își așteaptă omeneste bărbatul, până când vine din cătănie și apoi se cunună după toată rînduiala. Că și feciorul părintelui se însoară ca noi paarii, mie mi-a dat în gând, că nu ar fi lucru bun — numai vezi, e bogată, apoi nu ai ce să le faci, — căci fata aceea numai după copil de dascăl or de popă voia să se mărite.

De aci vedem, că poporul ținea datina aceasta de un lucru foarte natural, și practic — fără a-i cunoaște desastrul. De unde își trage originea convingerea acesta, ar fi foarte greu de cercetat.

Dintre toți, cari iau parte în căsătoriile acesteia, mai de compătimit sunt bărbații aceia, a căror nevastă cunoscută le moare, după ce a născut mai mulți copii. Unul ca acesta cu greu se mai poate însura. Un vecin al meu a rămas văduv. Era de 28 ani și avea un fecior de 14 ani. Era foarte trist și îngândurat.

— Măi George, dar' ce ai mai lucrat astăzi?

— D'apoi cozoane, înainte de ameazi am făcut un mălai și am fert zamă de crumpi — eară după ameazi am dat de mâncare la porci.

Am început a rîde.

— D'apoi cum de tu faci mălai?

— Așa că nu mă pot însura de fel. Umblat-am și prin alte sate să-mi află nevastă — și nime nu vine după văduvonî. Ar veni de aș împărți binele*) cu ea. Dar' aceea n'o pot face, că am copii. Mai aștept vre-un an până s'a însura fe-

*) țeranilor.

*) averea,

ciorul și apoi mă scap și eu de lucru mueresc.

Până aici ar ținea partea etnografică a pericolului acestuia. Eu cred că a ajuns acum vremea, ca noi cărturarii să luăm treaba foarte în serios și umăr la umăr să ne punem, ca să stărpim răul, ce sapă chiar rădăcinile vieții poporului nostru.

Eu de mult am început a lucra din toate puterile în contra pericolului acestuia. Modul cel mai cu efect am cugețat că e, de a atrage atențiunea forurilor civile asupra lucrului — și prin aceasta chiar și atențiunea forurilor noastre bisericesti. M'am ridicat peste valurile politice cotidiene și am scris despre lucrurile acestea în mai multe foi străine — prin cari articoli mi-am și ajuns scopul — căci ministeriul de interne s'a interesat de lucru. Astăzi avem o ordinațiune ministerială, în care ministrul provoacă forurile subalterne, ca să se îngrijească și cu orî-ce mod să oprească căsătoriile minorenilor.

Pentru aceasta am trebuit să sufăr tare mult din partea ziaristice române. Au trecut și valurile acestea — dar' inima mea a fost și este liniștită, că am lucrat din cea mai sinceră convingere pentru apărarea moralului. Modul, se poate, că în ochii unora nu a fost bine ales. Pe vremea aceea oare în care foaie aș fi putut tracta lucruri de acestea? — căci toate numai cu politica se ocupau și sunt convins, că reporterii foilor române nici nu mi-au cetit articolele — fără a fost în aer curentul, că a scris despre noi în foi străine. În loc ca să traducă articolele și să se convingă despre adevărul lor, ziarele s'au mărginit numai la atacuri personale. Numai „Unirea“ din Blaj a luat, în

parte, treaba în serios căci în nrul 16 din a. d. 1899 scrie:

„Ne împlinim deci o datorință a atrage luarea aminte a preoțimii noastre asupra acestui rău, care trebuie combătut cu toate armele“.

Din toată țara am primit epistole românești, ungurești, nemțești, cu date din ce în ce mai triste. Toate afirmau că cele scrise de mine sunt atât de triste și atât de adevărate.

Acum am scris despre căsătoriile de probă în revista noastră. Prin articolele scrise din anii trecuți am exoperat ordinațiunea ministerială — acum la lucru. Rog cu toată căldura inimii foile noastre românești, de orî-ce caracter ca să-și țină de datorință a începe o campanie în contra datinei acesteia.

Să căutăm a o opri în orî-ce mod. În coloanele foii „Unirea“ mai de un an se discută cauza concubinatelor (firește Ardeleni nici idee nu au despre forma aceasta a concubinatelor) din punct de vedere religios-moral — ba cu plăcere am cetit și unele moduri destul de plausibile spre a le stărpi. Chiar și eu am scris un articlu, în care am recomandat, că concubinatele (căsătoriile copiilor) s'ar putea stărpi prin buna înțelegere reciprocă a preoților de diferite rituri. Poporul nostru zace în o așa întunecime morală — încât nici atâta nu știe, că anume căsătoria fără cununie e lucru imoral — căci ei ved, că chiar și feciori de popă și dascăli se însoară în modul acesta.

Poporul nu e de vină, că credința lui a ajuns a fi așa de deșartă — căci preoții nu predică — eară unde ar predica — poporul nu-l ascultă și astfel în inima lui vrăjitorii își fac cuib.

Dr. Iosif Siegescu.

ESPOZIȚIA INDUSTRIALĂ DIN SIBIIU.

Sociologul băgător de samă al relațiilor noastre social-economice de astăzi, cu drept ar putea numi ultimul deceniu al istoriei noastre: „*Era colectelor și a înființării reuniunilor de tot soiul*“. Așa de multe „hârtii vin de sus“, după creșterii țeranului nostru și tot astfel reuniunile de îndoielnică reușită, la a căror înființare cerem banul țeranului, sunt de mulțimea buruenii astăzi. Toate ar fi să tindă la îmbunătățirea stării noastre cultural-economice; unele fac ispravă, altele se destramă lăsând în urmă drept moștenire somnoroasa convicție: „că noi nu suntem prășiți pentru ălea“.

E firesc lucru ca noi — atât de săraci — cele mai multe instituții să ni-le înjghebam pe temeiul obolului obștesc, numai cât ar fi cu cale, ca spiritul de jertfă să-l ațităm mai mult întru spriginul lucrurilor aducătoare de folos; să nu abusăm de clipa însuflețirii țeranului, ce caută în șerpar după ban, ci să-i dăm satisfacție reală totdeauna, căci altfel acest sistem se deoache înaintea poporului, care cu înțelul începe a se sătura de „fleacuri domnești“ și dacă te mai prilejești vr'odată pe la casa lui cu astfel de lucruri, dă taga, ear colectantul e nevoit să recurgă la spirituale chițibușuri, ca să mai poată scrie pe cineva pe hârtie. E necesar mai departe, ca tot ce azi facem pe sama țeranului nostru supt până 'n măruntaie de potopul repartițiilor — cu scop de-ai cisela poleiul cultural prin gădilirea rudimentarului său simț estetic și luminarea propriei sale valori — să fie cu *ieftină rînduială* pus la cale.

O mulțime de viflaime ar fi vrednice de cauze mai bune, o mulțime de colecte ar putea rămânea afară, ear când mobilisăm șirele mulțimei și din însuflețirea ei pornim la vr'o ispravă, atunci să-i dăm întru încălzirea inimei și desfătarea ochiului: lucruri monumentale.

Astfel au purces, cei ce cu rodnică osteneală au pus la cale expoziția industrială-agricolă din Sibiiu, d-nii: *D. Comșa* și *V. Tordășianu*, — acești neobosiți muncitori în via domnului. Au isprăvit lucru monumental și de folos totodată când au adunat o samă din frumoasele producțiuni ale industriei noastre naționale. Noi Românii din Ardeal și Țeara ungurească, nu avem nici un soiu de *musee* etc. Asociațiunea numai de curând a început în direcția asta unele subțirele acțiuni laudabile, ear ideea „caselor naționale“ — abia astăzi începe a se desvêlui alocurea din conturile piilor dorințe. Astfel de expoziții ne sunt deci totdeauna binevenite, îndeosebi când dau prilej și poporului, ca pentru prețul de *10 cr.* să cerceteze un loc, unde face o folositoare școală ocazională.

La expoziția din Sibiiu au fost colectate

obiecte din mai toate părțile Ardealului, — cele mai multe din comunele mărginașe — și mai puține din părțile Bănatului și Bihorului. Am remarcat îndeosebi mulțimea neîntrecutelor țesături și broderii de casă, cele mai multe lucrate de mâna destoinicelor femeii de la sate, printre cari posau cam exotic migăloasele cusături „domnești“.

Conducătorii au avut și fericita idee, ca pentru ilustrarea portului național, să pregătească păpuși, cari ne prezentau în miniatură îmbrăcămintea femeilor din diferite părți. Au fost aranjate și trei odăi țărănești, din trei comune învecinate Sibiiului: *Avrig, Reșinar și Seliște*, reprezentând toate destul de fidel chipul de Dumineca a casei țărănești cu toate particularitățile locale. Unele lucruri, cari dau să înțelegi, că proprietarul casei s'a cam „dat pe domnie“, puteau fi espuse într'alt loc, nu în cele trei despărțăminte, cari erau destinate anume pentru ilustrarea mobilierului per eminentiam sătesc. La aranjarea expoziției au ostenit D-șoarele din Sibiiu și comunele din jur. Un act foarte cuminte a fost faptul, că din mai multe comune mărginașe, comitetul a adus câte 4 fete și 2 neveste îmbrăcate în port țărănesc. Frumos port, frumoase neveste, dar fete și mai frumoase!

Expoziția a fost deschisă Duminecă în 19 Oct. prin pres. *D. Comșa* în fața unui număr public. Sala era ticsită de cercetători, îndeosebi popor, care sub conducerea preoțimei venia de pretutindenii. Ochiul priceput al nevestelor a avut prilej de desfătare și multă învățătură, fiind mai cu samă lucruri femeiești espuse. Străinii neîncredători în puterile noastre, au avut cuvinte de admirație pentru noi.

Sara s'a dat concert în favorul expoziției în teatrul orașenesc, la care au cooperat 5 reuniuni de musică: *Reuniunea de musică din Sibiiu, Corul seminarului Andreian, Reuniunea din Seliște, sodaliul din Sibiiu și Sebeșul-săsesc*. Interesul publicului a fost uimitor și n'a justificat convingerea vulgară, că Românii sunt greu de mobilizat pentru spriginirea prestațiunilor de artă.

De altfel concertul „bogat și variat“ cât privesc punctele de program, observ, că acestea pe sprânceană alese n'au fost, și astfel putea și mai bine succede, dacă nu se cântau mai mult melodii atât de cunoscute, încât de multe-ori fredona conștientos câte-un ascultător plin de bună voință, și de nu se foloseau unele texte din spăcia celor, cari prin multa colportare din gură 'n gură și-au tocit rostul și puterea expresivă; ear cât privește executarea punctelor din program, nici aceasta n'a prea

trecut măsura succesului, care ar reclama și altele afară de oficioasele atribute ale ripor-terului blazat.

Reuniunea de muzică din Sibiu, îndeosebi corul de dame — tenorul în general a fost anemic, — s'a achitat conștientos. Corul din Seliște ne-a captivat dintru început, admirabilele costume seliștenești într'afata ne-au răpit vîzul, încât numai miopii ar fi doară mai competenți în judecarea prestării lor muzicale — reușite. E vrednică de laudă însuflețirea caldă a acestui „frumos neam de oameni“.

După teatru s'a ținut convenire la restaurantul „Unicum“, cu obicinuitele puncte de forță: vorbiri mai mult sau mai puțin „ocasionale“ etc.

Țin a constata, că m'a uimit însuflețirea, cu care a fost sprijinită această acțiune din partea publicului nostru. Membrii comitetului

aranjator s'au dovedit de temeinici cunoscători ai trebuințelor noastre sociale, când au întocmit această esposiție, — a cărei încheere a fost Lună în 27 Oct. Astfel de lucruri sunt temeiul propășirii culturale a unui popor și ca *asezăminte stabile* ar sluji neasămănat mai mult intereselor neamului, decât potopul „seratelor teatralo-declamatice-cantative“ — cu program alcătuit după tăierea capului, secundată de cea mai rumenă nepricepere.

Aci să bată volantul „videant consules“ al scriitorilor nostri dela gazete, — cari fie zis în trecut ar deveni foarte stimabili, dacă ar părăsi odată naivul cult al frazelor mălăiețe și tămărieri ex offo, toate puse în slujba unor lucruri fără duh și folos — arătându-ne cu cinstit și sănătos spirit critic binele și răul deopotrivă.

Nic. Otavă.

† OCTAVIAN PAPP.

Când vîntul sec al toamnei împrăstie cu nemiloasa-i suflare podoaha najurii, când pe potece s'așterne frunzișul veșted al codrului — gânduri triste, gânduri de toamnă îți întunecă mintea, pentru-că vezi în fiecare frunză îngălbenită o viață stinsă și ți-să pare că auzi vaete în aer, bocete, glas de înmormântare.

Și te gîndești la acele ființe tinere plâpânde, cărora *morbi pallentes* le-a stins rume-neala din față și focul din pept, lăsându-le inima înghețată de presimțirea, că pe când frunzele se aștern una câte una pe potec, poate chiar când va cădea ostenită cea din urmă verdeață, pe atunci luneca-va în mormântul deschis și numărul scurt al zilelor sale. Și câți sunt de aceștia? Și cui nu-i e jale de o viață apusă înainte de vreme?

Înainte de vreme s'au pogorît în mormânt cei 26 de ani ai prietinelui nostru *Octavian Papp*, student în drept. Când e omul de 26 ani s'ar aștepta, ca după o juneță sbuciumată, după o încordare fără preget pentru pregătirea unui viitor sigur, să se poată bucura de părășenia unei vieți mai senine, măi tichnite, căci pentru eternul întunec al mormântului, pentru liniștea de veci cine și-ar mistui întregă vîlaga tineretelor sale? După orînduiala firească a lucrurilor omenesți la vârsta de 26 ani ar avea omul alt lucru de împlinit, care să-i învezelească inima, nu să i-o omoare. Dar' logodnica prietinelui nostru cu îngrozitoarea ei putere a făcut să-i înghețe pe buză surisul vieții — alesu-l'a pe dînsul de mire al *Morții*.

O pavidă mors! Eternă neființă, liniște eternă! Dar tinerului, — care întregă viața sa nu cunoscuse tichna, care nu voia nici-odată să știe de liniște, pe care temperamentul său sburdalnic îl împintena mereu spre tinerrești aventuri — nu îi trebuia astîmpăr. Lungime de zile i-ar fi trebuit, ca puterea de voință, ce sălășluia în el într'o măsură negrăit de mare, să o poată valora într'un șir de fapte bărbătești. — Câtă tărie de duh, câtă pasiune ascundea în peptul său subred, numai aceia vor putea ști, cari l-au cunoscut mai de aproape. Prietini lui toți îi admirau agerimea minții, curagiul, vioiciunea, sprintenia înfățișării sale. Toți se simțiau bine în societatea lui, toți căi învîțară a-l cunoaște și a-i prețui calitățile. Față de alții însă era de o fire intransigentă. De aceea cunoscuții lui îi erau sau prietini buni, sau dușmani iritați. Nespus de sincer, franc, rezolut, el nu putea suferi nici-decât pe cei-ce umblau pe căi cotoșe. Firea lui escen-trică nu se putea împăca cu nimic din așa numitele conveniențe. Era un om, căruia cu drept i-să putea da atributul de: „*spiritul liber*“...

Viața lui scurtă a fost împetrișată de o variație a situațiilor, prin cari alții în anii lungi nu ajung a trece.

Ca băiat de liceu în clasa VI. i-s'a părut prea monotonă sintaxa latină. Neastîmpărului său îi trebuia o viață mai sgomotoasă ca cea din liceu și s'a dus în casarmă, ca să afle cadetul, ceea-ce nu putuse afla gimnasistul. Amintirile din viața de cadet și peste tot cele din

viața de militar îi erau până în timpul din urmă cele mai scumpe. Sări întregi de-arëndul întreținea societatea prietinelor săi cu înșirarea acestor amintiri, cu arătarea absurdităților vieții militare, cărora el „spirit liber“ fiind în curând a trebuit să le zică: Adio! Și lucru curios, cu toate că individualitatea lui nu putea fi reglementată după normele rigoroase ale vieții de casarmă, totuși printr'un contrast de altfel esplendabil — aceasta îi plăcu lui mai mult. Ca militar își însuși un fel de cugetare suverană, cavalească, care nu se împăca de fel cu ce era comun, ordinar. Să și exprima adesea, că un fost *oficer bun* nu mai poate fi nici-odată un *civil* ca lumea.

După o viață de casarmă de 6 ani (4 cadet, 2 oficer) reluă iar firul liceului, de unde îl întrerupse. Capacitatea lui îl ajută, ca în decurs de un an să se vadă cu atestatul de maturitate în ordine și împărțit de un mic ajutor (300 fl.) din „Fundatiunea lui Gozdu“ să urmeze la universitate ascultând studiul juridic. Aci într'un cerc restrâns de prietini își regăsi elementul tineresc, pe care îl crezuse pierdut dimpreună cu mondirul. În discuții lungi și interesante, în conveniri prietenești la halba de bere, dacă nu era și Papp între noi, lipsia armonia. Ne dedasem a-l privi ca pe un oficer gata de-a comanda totdeauna: Înainte! Și ne plăceau reminiscențele lui din cătănie, pe care le știa povesti cu mult haz, adăugând povestirilor sale nu și puțin sarcasm. Ne prezenta lumea intelectuală, în care se mișcă elementul militar, foarte îngustă, de tot unilaterală, lipsită de duh sau având nițel spirit, dar și acesta supus reglementului. În timpul din urmă la mai toate convenirile noastre cânta — cu vocea slabă — un cântec adus din cătănie:

Europa braucht Ruhe
Und wenn Europa Ruhe braucht,
So braucht Europa Ruhe...

„Vedeți fraților, ăștia-s scânteii de miliție!“
Și îi făcea o nespusă plăcere să cânte această inspidă scânteire de spirit — ori poate era un presimț al liniștei de veci, care nu mult întârziase a veni asupra-î. Îmi aduc aminte de un alt prietin tinăr, pe care îl perdurăm anul trecut ofilit tot de aceeași boală și care înainte de moarte cu 2 ani, luni de-arëndul cânta cu vers tânguioși acasă și la școală și pretutindenea, că:

„M'am pogorît în mormânt și n'am aflat decât oase goale...“

Și mă doare inima, când mă gândesc, că atâția tineri români se prăpădesc, nevedu-le vremea. Mă cuprind jalnice gândiri în fiecare toamnă, când frunza vestejită îmi prevestește anunțuri funebre, anunțuri despre „pogorirea în mormânt“ a prietinelor de 22—26 ani. Azi unul — mâne, altul... Oh, e prea crudă, îprea nemilostivă soarta, când în tinerețe te amăgește, arătându-ți numai ca prin ochian într'o necuprinsă depărtare farmecele vieții și dulceața traiului senin; și apoi când să te apropii de țința doririlor tale, când să poți da întrupare vrerilor tale: atunci te smulge, te face să cazî, cum cade nimicî verdele fir de iarbă în fața nesocotitului cosaciu, care nu știe, că în fiecare fir de iarbă a tăiat, a nimicî o viață...
*

La mormântul prietinelor Papp, mutat prea de cu vreme la cele sfinte, îngenunchiând cu suflet întristat rugăm pe stăpânitorul a toate să-î de-a:

Odichă lină!

L.

Din cauza unor reforme și inovațiuni în tipografie numărul 9 n'a putut apărea la timp, ear numărul acesta duplu a întârziat cu câteva zile. Tipografia cere scuze onoraților abonenți.

Administrația.

CRONICĂ.

Societatea „Petru Maior“ s'a constituit pe anul administrativ 1902/1903 după cu murmează :

A) Comitetul:

Președinte: *Ioan Garoiu*, stud. în drept, a. IV.

Vicepreședinte: *Ioan Lupăș*, stud. phil. a. III.

Secretar: *Const. Moga*, stud. în drept, a. III.

Notari: *Constantin Bucșan*, stud. în drept, a. I.,

Avram Imbroane, stud. în drept, a. I.

Cassar; *Filip Emil Mihaïu* stud. phil. a. III.

Bibliotecar: *Zaharie Muntean*, stud. în drept, a. II.

Vicebibliotecar: *Ioan Maior*, stud. în drept, a. II.

Econom: *Victor Gael*, stud. în drept, a. IV.

B) Comisia literară:

Președinte: *Dionisie Stoica*, stud. phil. a. IV.

Referent: *Sebastin Stanca*, stud. phil. a. II.

Membri: *Tit. Liviu Blaga*, stud. phil. a. II.

Ioan Lăpădat, stud. phil. a. IV.

Ioan Lupăș, stud. phil. a. III.

Costa Nedelcu, stud. phil. a. I.

George Tulbure, stud. phil. a. I.

C) Corul și orchestra:

Dirigentul corului: *Cornel Popescu*, stud. phil. a. II.

Dirigentul orchestrei: *Leonida Domide*, stud. med. a. IV.

D) Comisia supraveghetoare:

Chirion Bênda, stud. în drept a. III.

Ioan F. Negruțiu, stud. tehnic a. IV.

Dionisie Stoica, stud. phil. a. IV.

Conferințe filosofice. Dl *Edwin Böhme*, secretarul general al societății teosofice din Germania, la învitate specială a dlui *Silviu Suciu*, secretar ministerial, al căruia oaspe a și fost, a ținut în Octombrie în Redouta din Buda două conferințe: una despre «*Das Geheimniss unserer Entwicklung*» (Misterul evoluțiunii noastre) și alta despre „*Die Religion nicht neben unserem Leben, sondern unser Leben selbst Religion*“ (Religiunea nu ca o parte a vieții noastre, ci vieța noastră însăși religiune). Invitați au fost bărbați și dame din aristocrația maghiară, inteligența și studențimea română, precum și unele notabilități din loc. Prima conferință a fost introdusă de dl *S. Suciu*, care în scurte cuvinte a spus rostul curentului teosofic. Ceî de față au rămas încântați de modul cum dl Böhme (tinăr de abia 25 ani) știe să vorbască despre lucruri profunde într'un limbaj de toți priceput. A fost viu

aplaudat. Toți au rămas frapați de unele lucruri, pe cari noul curent filosofic le esplică pe basă cu mult mai logică și deamnă de credință. S'e'nțelege, că multe adevăruri subiective de-ale conferențiarului au rămas nepătrunse de majoritatea, or poate chiar de întreg auditorul. Dl Böhme a sosit în Budapesta în 22 Oct. și a stat până în 26, când s'a întors la Viena, unde ținuse mai nainte și ținu și acum câteva conferințe, prin cari voește să împrăștie între cugetătorii mai profunzi ideî, cari nu doară că ar sta în contrazicere cu cele sfinte (Biblia), ci chiar înlesnește priceperea acestora. Dl Böhme îi face impresia unui misionar, a unui apostol al luminii. De altcum, vom reveni, poate chiar în procsimul număr, și ne vom ocupa mai amănunțit cu unele vederi teosofice.

Influența temperaturii asupra activității intelectuale. Asupra acțiunii nervoase mai ales în decursul muncii intelectuale — temperatura precum și presiunea atmosferică esercitează o influență netăgăduită. Basa fiziologică a acestei influențe e necunoscută încă, dar' se esplică probabil prin schimbarea chimică a sângelui, care influențează în mod hotărît acțiunea singuraticelor celule nervoase. După părerea Englezilor, vântul dela apus cauzează indispoziție. Hamlet (act. III) atribue vântului de vest indispoziția, ear vântul de Sud îi înseminează gândirea. Diderot simția, că în vreme de vânturi furtunoase i-se întuneacă mintea. E interesantă influență căldurii. D. e. Napoleon I. întru atâta iubea căldura, că și în dricul verii făcea foc în odae. *Rousseau* în canicule desvolta o activitate intelectuală mai întărită și umbla ziua la ameazi prin soare cu capul descoperit. Mă tem de frig mai tare, ca o gazelă. — *Byron-Heine* în timp ploios, sau când ninge, înzadar luau condeiu în mână; nu puteau lucra. Activitatea intelectuală e diferită și după anotimpuri. Mai productivă e în primele zile calde de primăvară și în cele dintâi zile răcoroase de toamnă.

Dacă grupăm operele cele mai de preț ale culturii omenești după timpul creațiunii lor, vom afla, că primăvara s'au produs 539, toamna 485, vara 475 și iarna numai 368. Cele mai favorabile pentru geniu sunt așadară primele zile ale anului.

Motive de inspirație artistică. Mozart se însușea prin citirea lui Homer, Dante și Petrarca. Rossini compunea în mijlocul prietenilor, la pocnetul sticlelor de șampanie și între risete veșele. Sacchini își perdea firul cugetării, dacă pisicile nu se aflau pe masa lui de scris. Salieri se inspira mâncând zaharicale. Verdi se inspira citind pasagi din Shakespeare, Goethe, Ossian și V. Hugo—Lamartine scrise toate operele sale dimineața pe nemâncat, șezând în fața sobei. Byron când scria, își umplea masa cu schelete, cu căpățini de morți, tablouri cu draci și cu sfinți. Bürger fluiera câte-un cântec de stradă, când compunea, adesea opria vre-un cântăreț de stradă, să-i cânte până scria. Goethe pune înaintea sa opere de artă plastică. La compunerea Ifigeniei privea necontent o figură antică de femei spre a vedea, dacă cuvintele, ce pune în gura eroinei sale se potriviău cu trăsăturile feței acesteia. — Händel umbla prin cimitire, când voia să se inspire. Jean Paul își concepea ideile preumbându-se și bând câte-un pahar de bere. Când scria, îi plăcea foarte mult mirosul florilor. — Cimarosa nu putea scrie, dacă nu se afla în mijlocul unor prieteni, cu cari avea o discuție înfocată asupra artelor.

BIBLIOGRAFIE.

Iosif Popescu. *Petru Cazacul și alte nuvele*, format 8°, 227 pp. a apărut în editura tip. »Trib. Pop.« din Arad. Costă 1 cor. 50 fil. Vom reveni.

*

Calendarul »Poporul Român« (format 8°, 208 pp. 72 clișee) a apărut în zilele trecute și costă 40 fileră. Vom reveni.

*

În editura H. Zeidner, Brașov au apărut:

1. *Elemente de fizică* de I. Dariu, ediția IV-a, preț 60 fil.

2. *A doua carte de cetire* pentru deprinderea limbii maghiare în școl. popor. rom. de Fr. Koos și Vasile Goldiș, ed. III-a preț 50 fil.

3. *I-a Carte a copiilor sau ABCdarul ilustrat pentru clasa I-a primară* de St. C. Alecsandru. (Cu o lecție de model).

E o carte nouă aceasta din urmă și deoarece e menită pentru prima și cea mai importantă treaptă a edu-

cațiunii mă opresc puțin la ea. După a mea părere această carte e prea puțin corespunzătoare principiilor pedagogiei moderne.

În ce privește sistemul inductiv, care, știut este, trebuie aplicat aci, autorul nu ne dă ceva nou cu ceea ce s'ar ridica peste manuale de până aci. În partea I tractează toate sunetele limbii combinate în cuvinte începând cu cuvântul *ic*. Autorul caută, ca să fină o legătură lăsând să urmeze literile nouă pe baza celor deja cunoscute, dar greșește, după cum greșesc mai toate manualele noastre de felul acesta, că dă unor litere atențiune prea mare (c, a), pe când cu altele isprăvește prea iute (g, v, z, d.). În partea a doua espune literile marî; aci a fost autorul ceva mai norocos intru cât ofere elevului o gradațiune rațională în ce privește posibilitatea de a învăța cu înlesnire a le scrie. În partea III-a sunt câteva ghicitori, poesii și piese de cetit. În deosebire partea ceasta e foarte slabă și miroasă foarte mult a influență nemțească, ceea-ce o dovedesc multe piese și limba defectuoasă. Așa d. e. Casa părintească, mâța și cănele, calul și vrabia, tufa de trandafir etc. toate sunt neromânești. Nu are scopul un astfel de manual de a da numai noțiunile cetitului și scrisului, ceea-ce nici nu o poate face fără de a le lega de noțiunile, ce le are elevul când vine la școală. Noțiunile acestea ale elevului însă sunt cele mai curate naționale, legate de manifestarea individualității celei mai pregnante a poporului. Aceste noțiuni trebuiesc amplificate și dezvoltate în spiritul moștenit dela neamul și dela părinții lui, în spirit românesc. Cum va putea simpatiza deci elevul cu copilul, cu pasărea, cu floarea, pe cari cartea le descrie într'un spirit străin de al lui? Trebuie să avem în vedere la compunerea astor fel de cărți și dezvoltarea culturii elevului și spre scopul acesta limba română ne pune mai mult material la dispoziție din vieța poporului nostru, decât ori-ce altă limbă și nu trebuie să alergăm la manuale străine și de acolo să ticluim câteva frase forțate românești, pe cari să le dăm elevului român să le mistue fără să le priceapă și simtă. Și de greșala aceasta sufere manualul din vorbă foarte mult.

În ce privește limba, după cum am zis sufere de foarte multe defecte. Pe de o parte folosește autorul la esplicarea noțiunilor de semne și sunete astfel de cuvinte, pe cari nici un elev din școala elementară, tocmai la noi, nu le pricepe d. e. comic, lila, iconia (?) luna la lan, apt, clar, placă, frapsin (?), cadru, insect etc. Cuvintele n'ar avea nimic în sine nepotrivit pentru esplicarea noțiunii, dar în spiritul elevilor produce numai confuzie și în loc să-i limpezească îi aduce în nedumerire.

Pe de altă parte e plină cartea de frase străine limbii noastre, ceea-ce întărește și mai mult aserțiunea, că totul e numai o contaminare din manuale străine (nemțești.) d. e. »să furî pe buna noastră stăpână«; — »să răsti pe ea«; din mugurî săriau frunze verzi afară«; își (să) gândi«; bibolul să potcovește«; »părinți, care mă cresc«; etc. Ce vom zice apoi de oamenii, cari ies din școala unde învață o astfel de limbă și vor începe să scrie într'o astfel de limbă. Tocmai la aceste manuale trebuie să avem în vedere delăturarea tuturor in-

grediențelor, pentru-că tocmai în etatea aceea fragedă e elevul mai spus a-și însuși ce e rău.

Tot așa în »lecția de model« dela sfârșitul cărții autorul cunoaște numai *trei* trepte formale, pe când știut este, că în pedagogia de astăzi sunt *cinci* resp. 6 luate în considerare.

Ar mai fi multe de amintit, mă mărginesc însă la cele zise și închei cu cuvintele lui Macaulay: »Am scris nu ca să contrazic, ci ca să cumpănesc«.

Seb. Stanca.

ILUSTRĂȚIILE NOASTRE.

Monumentul regelui Matia a fost inaugurat la Cluj în luna lui Octombrie a. c.

După cântec. Cu gândul la el a pus degetele pe strune, ca să le facă să dea acorduri de armonie și tot cu gândul la el, acum, după ce i-au căzut degetele de pe instrument, stă și se uită luug... Parcă-i cetești din față: »De-ar fi el aci, cât de frumos aș putea cânta...«

Hoții. Sunt fără de lucru... de astă primăvară. Au bătut la toate ușile, și-au oferit brațele pentru ori-ce muncă, fie cât de amară, cât de grea. Și toate ușile au rămas închise pentru ei. Sunt cu iarna 'n prag. Vântul șueră și-i pătrunde până 'n oase. Măncarea le e tot: »șapte goale și una fără pâine« adaose din abundență cu »răbdări prăjite.« S'au gândit un moment să cerșiască, dar privirile tuturora se întorc dela ei, când îi ved așa de speriați. Ce le mai rămâne? Să gândesc la ocașiuni prielnice. »Gelegenheit macht Diebe.« Pun mâna pe ceva arme — și... ce-o da soarta!...

Sinistru se 'ndoeste țeava, pentru a înghiți hapul dătător de moarte pentru orcine s'ar apropia...

Fiara își ese din fire, când pe lângă foame, e torturată și de ger.

Drăguța mamei. E sărbătoare familiară. Poate ziua onomastică a doamnei. Membrii familiei și rudeniile mai de-aproape sunt adunați în cerc restrâns pentru câte-va ore. Buchetul de flori de pe masă representă atât de bine cercul celor adunați. Și din întreg buchetul cel viu, ea ne farmecă mai mult, desmerdând al ei odor. În lume nimic nu-i mai scump, decât numele de mamă.}

POȘTA REDACȚIEI.

I. Durău. E ceva de poesia trimisă, dar în întregime nu atinge măsura de a se putea publica. Strofa primă o publicăm aci, ca să te convingi singur, că nu e destul de rotunzită, destul de încheată. Eată-o:

Vântul șueră prin arbori
Al lui cântec învechit,
Frunzele cad ofilite
De al toamnei trist sfârșit.

E. Ant.-B. Vă rugăm a ne trimite ceva.

»Și dragă-mi ești« nu spune nimic ce să ne placă și nouă; dacă-ți place de ea, fi fericit — noi nșteptăm să ne spuți mai mult, ca să ne placă de — poesia

D-Tale. »Cântec«-ul, vezi, e mai bine scris. Mai ales strofa primă sună destul de frumos:

La ce-aș mai încerca acum,
Să spun răslețe glume —
Când dragostea-i făcută scrum?
Azi draga m'ocolește 'n drum...
Mi-a fi uitat de nume.

Cea din urmă poezie, căreia nici titlu nu i-ai dat, nu este de disconsiderat, dar nici de publicat. Strofa din urmă pare mai bună. Eetă-o:

Tu mă pironestii (cu privirea Red.) șăgalnic,
Ca și cum ai vrea să-mi zici:
Duce-ne-om copil sburdalnic,
Dar dori-ne-vom aici.

Mai ai lipsă de școală în poezii. Când ai timp și chef, scrie — dar nu te grăbi cu publicatul.

Tristul zîmbito. R. Am primit versurile D-Tale și ne grăbim a te încunoștința că »zimbim« și noi — și 'ți »incorporăm« în postă produsele. Îndeosebi astăzi, când se discută chestia unificării limbii literare, D-ta poți face carieră. Eată-le:

Imposibil să te uit.

Viitor senin și tandru
Mi-așezați în perspectivă,
Tu pe lumea asta 'ntreagă
Cea mai dulce respectivă.

Dacă mai supus atător
Mii de vise efemere
E că minții mele 'n toate
Tu ești punctul de vedere.

Inzadar aș vrea uitării
Să dau farmecele tale,
Versurilor mele tu ești
Un vecinic »nexum causale«.

Acum s'o »incorporăm« și pe »aia cu hexametrii«, deci:

Renitenței.

Fie, dar jur pe Madonna preasfântă, că-i altuia jertfă
Chipul tău gales, trăit în vesmântul atător sonete,
Dorul meu spus în terzime, gozele și miil madrigale,
Astăzi îmbracă-le 'n haina dactilic'a versului clasic.

Rogu-mă ție și 'n forma de față cerșindu-ți iubirea!
Dacă și-acum rămâne-vei tu mută și rece ca sloiul,
Te părăsesc eu pe veci, — cum azi părăsesc hexamentul!

Că glumeț mai ești D-ta, fireai să fii al ... prozel.

Traiască »punctul de vedere« al fr.moasei »renitente cu ochi albastrii!«

Indreptare. În numărul trecut (8) s'a stre.urat o eroare pe pag, 128, coloana I. Cele 3 șire prime trebuie trecute cu 2 mai în jos astfel, ca al 4 și al 5-lea să fie 1-mul și al 2-lea și prin asta s'a delăturat ori-ce conturbare de înțeles.

Șef-redactor:

ALEXANDRU CIURA.

Editor și redactor resp.:

AUREL PAUL BĂNUȚIU.